

ταν όχι αίτια της επανάστασης, άλλ' αναπόφευκτο γέννημα, αποτέλεσμα αυτής.

ΕΡΩΤΗΣΗ : Πώς γεννήθηκε ή θρησκευτική μεταρρύθμιση στη Δύση;

α') **ΑΠΑΝΤΗΣΗ μεταφυσική :** Αίτια της μεταρρυθμίσεως εΐταν ο Λούθηρος, ο Καλθίνος κ.τ.λ.

β') **ΑΠΑΝΤΗΣΗ διαλεκτική :** Έκτός από τους βαθύτερους οικονομικούς και κοινωνικούς λόγους που την προετοίμασαν, ή μεταρρύθμιση εΐταν αναπόφευκτη συνέπεια μακρών και μεγάλων παραπόνων του χριστιανικού κόσμου εναντίου στην ιδιοτελή, δεσποτική και διεφθαρμένη πολιτική του καθολικού κλήρου. Ο Λούθηρος, Καλθίνος και λοιποί αναμορφωταί ήσαν οι καλύτεροι διατυπώσαντες μια γενική απάντηση και επιθυμία ολοκλήρου έποχης.

ΕΡΩΤΗΣΗ : Ποιά είναι ή αίτια που γέννησε τη μεγάλη ρωσική φιλολογία;

α') **ΑΠΑΝΤΗΣΗ μεταφυσική :** Η ζωντανή γλώσσα! Μόλις οι Ρώσοι ήκανόνισαν το γλωσσικό τους ζήτημα, δημιούργησαν τέτοια αξιόλογη φιλολογία.

β') **ΑΠΑΝΤΗΣΗ διαλεκτική :** Κάθε φιλολογία εν γένει είναι απαύγασμα κοινωνικής ψυχολογίας, αυτή δε αποτέλεσμα κοινωνικών συνθηκών, κι' αυτή βαθύτερων υλικών κ.τ.λ. Η ρωσική φιλολογία είναι ή κατ' εξοχήν κοινωνική φιλολογία. Για να καταλάβω κανένας τη μεγάλη της εσωτερική δύναμη και ειλικρίνεια, πρέπει να γνωρίζει καλά τις έκτακτες συνθήκες στις οποίες έζησε ή ρωσική κοινωνία στα τελευταία 100 χρόνια του φεουδαλο-αριστοκρατικού καθεστώτος. Ένόσω το φεουδαλικό καθεστώς βρισκόταν ο δλη του τήν ακμή και δύναμη, ο δε λαός σε πλήρη άμαθεια και δουλεία, οι αριστοκράτες συγγραφείς δεν προχωρούσαν παραπάνου από τον φεουδοκλασικισμό. Η γαλλική όμως επανάσταση κι' ή αφύπνιση των άστικών στοιχείων της δύσεως, έδωκαν νέα τροπή στα πράγματα. Τα ρωσικά στρατεύματα γυρίζοντας από το Πκρίσι φέρανε μαζί και τις νέες άστικές ιδέες. Τα κλύτερα παιδιά της άριστοκρατίας — άξιαματικοί και ποιηταί — εμπνέοντο τώρα με φιλελεύθερες άρχές, οι οποίες τους ώδήγησαν μοιραίως στο κίνημα του Δεκεμβρίου κι' από κει στην κρεμάλα και στη Σιβηρία. Η άρχή όμως γίνηκε, τα πρώτα σπέρματα είχανε ριχτή. Ο μεγάλος Πούσκιν, που τυχαίως γλώττωσε την τύχη των φίλων του, δημιουργεί τώρα λαϊκή ποίηση με λαϊκή γλώσσα και ψυχολογία προσπαθώντας κατά τη

φράση του ανά ξυπνήση στο λαό με τη λύρα του αγαθά αισθήματα! Οι άνωμαλες όμως συνθήκες της έποχης του τον ώδηγούν σε μονομαχία όπου και σκοτώνεται. Την ίδια τύχη βρίσκει και ο άλλος μεγάλος ποιητής Δέρμοντωφ. Ο Γκριμπογιέδωφ και ο Γόγολ γράφουν στο μεταξύ δυο πρώτης τάξεως κοινωνικές κωμωδίες (αδυστυχία το πολύ μυαλό και αβ έπιθεωρητής), άμείλικτη σάτυρα της φεουδαλικής έποχης τους. Τα άθάνατα έργα και σήμερα άκόμα παίζονται! Μα ο Γκριμπογιέδωφ στέλνεται στην Περσία όπου και βρίσκει μοιραίο θάνατο. Ο Γόγολ πεθαίνει υπό την επιτήρηση της άστυνομίας. Η ίδια άστυνομία παρακολουθεί τις τελευταίες στιγμές του μεγάλου κριτικού Μπελίνσκι, ο έποιος με τη φλογερή του καρδιά και τα μεγάλα του ιδανικά έσκόρπισε ήθουσιασμό γύρω του. Ο Τουργένιεφ στο μεταξύ φυλακίζεται. Το Δεστογιέφσκι τον ώδηγούνε στην κρεμάλα όπου και τον συγχωρουν για να τον στείλουν άμέσως στη Σιβηρία. Ο Μπακούνιν και Γέρτσεν, δυο μεγάλοι χαρακτήρες του αιώνας, το σκάνουν στο έξωτερικό, ο πρώτος για να γωνισθή ύπερ του κόσμου και διαδώτη άναρχικό σύστημα, ο δεύτερος για να βροντοφωνήση με τον ακώδωνα του απ' το Λονδίνο τις άτιμίες του καθεστώτος. Η επίδρασή του κολοσσιαία διαβάζεται και στους αύλικους κύκλους! Το φλέγον ζήτημα της ήμέρας ή άπελευθέρωση των δούλων χωρικών εμπνέει στον Τουργένιεφ ατίς σημειώσεις κυνηγού», στο Γρηγορόβιτς ατόν κκώμοιρο Άντώνη», στον Πίσεμσκι «την πικρή τύχη». Η πανωλεθρία του Κριμαϊκού πολέμου δείχνει επί τέλους δλοφάνερα τη σαπίλα του καθεστώτος. Ο νέος αυτοκράτορας έρχεται με μεγάλες μεταρρυθμίσεις. Οι χωρικοί έλευθερώνονται. Οι πόλεις και οι δήμοι άποχτάνε σχετική αυτοδιοίκηση. Γενικός ήθουσιασμός, γενικές έλπίδες, μεγάλα σχέδια, μεγάλα όνειρα! Ολόκληρη σειρά μεγάλων συγγραφέων αναφάνεται με μιάς: Γοντσαρόφ, Οστρόφσκι, Νεκράσωφ, Σαλιτικόφ, Δομπρολιούμπωφ, Πίσαρεφ, Τσερνισέφσκι, Δανιλέφσκι, Λεσκόφ, Κατκόφ. Στα έργα τους θά βρήςτε όλη τη μεγάλη έποχή. Δίαιοδοξία, έλπίδες, όνειρα στην άρχή, — άπαισιοδοξία, άντιφάσεις, σύγχυση στο τέλος! Γιατί τα μεγάλα όνειρα δε βαστάζανε πολύ. Οι αμισές μεταρρυθμίσεις δεν ήκανοποίησαν κανένα όπως έπρεπε, στο τέλος δε τους έψύχραναν όλους. Άριστέρα έφώναζαν: Έμπρός λοιπόν συμπληρώστε τις! ο δεξιά: «Τα βλέπουν τάποτελέσματα των μεταρρυθ-

σεων; πίσω λοιπόν στην παλαιά δουλεία!» Η κυβέρνηση με την άσπασια και τα ήμίμετρα ήνισχύει τη σύγχυση. Από την άλλη μεριά ή ριζοσπαστική νεολαία εξιδανικεύει το χθισινό δούλο χωρικό και δημιουργεί διάφορα ούτοπιστικά σοσιαλιστικά συστήματα για να τον σώση. Άθρόα τρέχει στα χωριά για να τον κατηχήση, να τον αναπτύξη. Η κυβέρνηση την καταδιώκει άμείλικτα, άπαντα κι' αυτή με τρομοκρατικά σκοτώνεται: ο Τσάρος! Ο διάδοχος του έρχεται πλέον με ώρισμένες άντιδραστικές τάσεις. Νέα τρομοκρατία άρχίζει. Ο,τι φιλελεύθερο, γερό και δυνατό, καταδιώκεται, φυλακίζεται, έξορίζεται. Οι άλλοι πέφτουν σε άπαισιοδοξία, έννευρισμό, κούραση, χάνωση. Γενική άπάθεια, ο χαρκτηρισμός της νέας έποχης. Ο Τσέχωφ, ο μεγάλος της ποιητής. Στα διηγήματά και τα δράματά του μας δίνει ολοκληρη πινακοθήκη άπαθών, κουρασμένων, αδυνάτων, απεριττών ανθρώπων. Τώρα βγαίνει και ο Τολστόϊ με τις μυστικοπαθείς άναρχικές ιδέες του και τη θεωρία: «ήδη άντιστέκεσαι στο κακό!» Άλλά και αυτή ή κατάσταση δε βρεστά πολύ. Η οικονομική εξέλιξη κάνει στο μεταξύ άθρόονα τη δουλεία της. Η βιομηχανία αναπτύσσεται πολύ: δυνατή λαϊκή τάξη δημιουργείται. Πολυάριθμοι εργάτες — προλεταριοί αναφάνονται. Ο προλεταριακός σοσιαλισμός (Μαρξισμός) βίαια έισχωρεί μαζί τους έκτοπίζοντας σιγά σιγά το μικρομπορζουαζικό ούτοπιστικό σοσιαλισμό. Οι προλεταριοί άναπτύσσουν τη δύναμή τους και μας δίνουν το μεγάλο τους ποιητή και άπολογητή Μαξίμ Γόρκι! Νέες δυνάμεις μαζεύονται. Η επανάσταση ξεσπά...

Και τώρα μερικά Έλληνικά παραδείγματα.

ΕΡΩΤΗΣΗ : Ποιά είναι ή αίτια που δεν έχου- με αξιόλογη νεοελληνική φιλολογία;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ μεταφυσική : Η ψόφια καθαρεύουσα!

ΑΠΑΝΤΗΣΗ διαλεκτική : Δέ φταίει μόνον ή γλώσσα. Την αίτια του κακού πρέπει να τη ζητήσουμε στην κοινωνική μας ψυχολογία, ή οποία είναι αποτέλεσμα κοινωνικών συνθηκών κι' αυτή πάλι άλληλένδετη με ολοκληρη ιστορικό παρελθόν. (Ίδ. ατό κοινωνικό μας ζήτημα). Τα φιλολογικά προϊόντα μπορούμε εν γένει να τα χωρίσουμε σε τρεις κατηγορίες: α) Προϊόντα ζωντανή και φυσικά βγαλμένα από την έποχή τους. Σαυτά βρίσκουμε τις ιδέες, τα συνκισθήματα, τις προοδευτικές τάσεις, εν γένει την ιδεολογία ολοκληρης έποχης. Αυτά είναι τα κατ' εξοχήν άγαπητά και παιδαγωγικά έργα στους

ΨΥΧΑΡΙΣ

Η ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ

Την ίδια μέρα που την άλλαξόδεσε και τρώμαξε, είδε τάπόγεμα και κάτι άλλο που πήγε στον τόπο της ή καρδιά του. Η Κατινούλα εΐτανε να σηκωθεί και τοιμαζότανε. Ηθελε να χτενιστή, πλαγιασμένη άκόμη στο κρεβάτι. Ο Άντρέας της έβλεπε μαξιλλάρια να κκουμπήση. Της έδωσε το χτένι. Μά που να χτενισή μαλλιά άμπεοδεμένα που έδω και μισή πομάδα χτένι δεν τάγγιζε; Πώς να το κατορθώση με την κούραση που της άπόβλεπε σε κάθε κίνημά της; Πονούσε ο Άντρέας με την προσπάθεια, με το πάσκισμα της ταλαιπώρης και θάμαζε συνάμα το πρόσωπό της το τεντωμένο που ένέργεια γράφανε, που λές και γράφανε πείσμα όλα του τα μυσείδια. Τοιμουδιά δεν έβγαζε, μήπως καταλάβη

*) Η άρχή του στο 228 φύλλο.

τίποτις ή Κατινούλα. Στο τέλος έφεξε νίκη στο πρόσωπο το κομμένο, το χλωμό. Χτενισμένα τα μαλλιά της μιά μορφιά, και χαμογέλασε του άφέντη. Χαμογέλασε κι ο ίδιος. Της εΐπε κι' ένν μπράβο δυνατό. Κι άξίζε το μπράβο τέτοια θέληση.

Στη θέληση της Κατινούλας έλιπιζε ο Άντρέας. Το ήξερε πως ή μικρή του βίβιτα της είχε κάμει πολύ καλό. Και δε γελάστηκε. Την άβριανή άφου έφυγε, πρώτη του Μάρτη, έλαβε δυο τηλεγράφους άπανωτούς, που του διάβαζε κι αναγάλλιαζε: «Ω. 11.40 πρ. Άξιόλογη νύχτα, 36°8. Πάνε όλα βολύ: άξιόλογη όρεξη: άρχίζει μέρα φτυχιμένη.» — «Ω. 5.55 βρ. Θεόγλυκη όρεξη, 38°. Πόνος κανένας. Ίπνος κωμωδία. Πολύ φτυχιμένη.» Έλεγε κωμωδία τον ύπνο της, γιατί ο Άντρέας την περιγελούσε στο Μπ... που κοιμότανε τόσο νόστιμα τόσες ώρες, σαν το μικρό γατάκι. Ακμπρό και το γράμμα της πέμτης: «Πολυαγαπημένο μου άφέντη, Άλήθεια είναι να πόρηση κανείς με το τί καλά που είμαι σήμερα. Δεν πόνεσα διόλου διόλου. Η νύχτα πολύ πολύ καλή: ώραία ή όρεξή μου: ήπια σήμερα το πρωί μιά καλή τάσσα καφέ κι' έφαγα το φωμί μου άλάκαιρο, χωρίς νάψω ψίχουλο. Το μεσημέρι, μιά σούπα της προκοπής, πατάτες τηγανητές, χορ-

τρικό, και την κωποστιέρα κρέμα που την είδε ψές ο Κύριος στην καμερή μου και που με τόσο καταφρόνιο τους έλεγα να μου τη σηκώσουνε, άλλάκαιρη την κατέβασα, με το συμπάθειο. Άφέντη, συλλογιόμαι τον Άπρίλη που θά γυρίσω σπίτι και θα βρω τώρα πως τα πράγματα θά πάνε γλήγορα και καλά. Σήμερα έχω πολύ κέφι: θερμοκρατία, 36°8 και το βράδι 38° σωστό: με ότι που μ' άλλαξόδεσανε, και κουράστηκε λιγάκι, φαίνεται. Μισή ώρα πριν είχα πάρει μιά χουλιαριά του καφέ από το δυναμωτικό άφου του κ. Κούρη, το κεντιστικό, που λέει, και μοιάζει τόντις να μου κάνει πολύ καλό. Άπόψε όλους σας φιλώ με χαρά μεγάλη, γιατί το ναϊάθω πως καλά τα πάμε. Κοιμήθηκα όλο τάπόγεμα σαν το μικρό γατάκι.»

Πρόθυμο πρόθυμο και το γράμμα της παρασκευής, δυο: Σας γράφω μπροστά στην τζιμινία της καμερης μου, μπροστά στη φωτιά που λάμπει, γιατί θελησα σήμερα να σηκωθώ για να μου στρώσουνε το κρεβάτι και να μπορέση να μου βάλη από πίσω λίγη πομάδα ή Βιχτώρια πολύ πολύ, να σας πώ, ή πομάδα δε φελζ με όπως κι αν είναι, ή Βιχτώρια θελει να βάζη από λίγη κάθε μέρα κι' έτσι πιστεύει πως με τον καιρό κάτι θά γίνη. Τις ύγκοκιν-

συγχρόνους, ἀθάνατα δὲ γὰρ τὶς μέλλουσες γενεές, ἐπειδὴ ἔχουν μεγάλη ιστορικο-ἐκπολιτιστικὴ σημασία καὶ χαρακτηρίζουν ὀλόκληρὴν ἑποχὴν.

β') Τὰ ἀετὸς ἑποχῆς καὶ τόπου «παγκοσμίου ψυχολογίας» ἔργα ποῦ οἱ συγγραφεῖς τοῦ σύμφωνα μὲ τὸ χυκαρκτηῖρα τους καὶ τὸ φιλοσοφικὸ τους πνεῦμα ὑψώνονται ἀπάνω ἀπὸ τὴν ἑποχὴν τους προσπαθώντας νὰ συλλάθουν «τὸ αἰώνιο καλὸ γιὰ ὅλους τοὺς λαοὺς καὶ χρόνους». Τέτοιους τιτάνες καλλιτέχνες—φιλοσόφους λίγους ἔχει νὰ μᾶς δεῖξῃ ἡ παγκόσμια φιλολογία, κανένα Γκαίτε ἢ Σαίξπηρ κ.τ.λ. γ') Τὸ ἀντίθετο τῶν φυσικῶν, ζωντανῶν, ἀθάνατων, τὰ ἀφύσικα, τεχνητὰ καὶ ἐπομένως θνητογενῆ ἔργα. Εἶναι τὰ ἔργα ποῦ ἀπομιμῶνται ἄλλες ἑποχές. Τὸ μόνο χαρακτηριστικὸν τους εἶναι ὅτι μὲ τὴν ὑπαρξή τους ἀποδείχνουν τὴ στασιμότητα, τὴν ἀνωμαλία, ἐν γένει τὴν ἀνικανότητα τῆς ἑποχῆς τους νὰ δημιουργήσῃ ἔργα ζωντανά. Κλασσικὸν παράδειγμα τέτοιων προϊόντων εἶναι ὁ ψευτοκλασικισμὸς ποῦ συμπύπτει μὲ τὴ στασιμότητα τῆς ψευδαλικῆς ἀπολυταρχίας. Οἱ συγγραφεῖς μὴ μπορῶντες νὰ θίγουν τὴν ἑποχὴν τους τῶριχαν στὴν ἀπομίμηση περασμένων ἰδεολογιῶν, περασμένων ἑποχῶν. Οἱ Γάλλοι ἀπειμιμῶντο τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας, οἱ Γερμανοὶ καὶ Ρῶσοι τοὺς Γάλλους κ.λ.π. Ἐννοεῖται ὅλα τὰ ἔργα αὐτὰ μὲλους τοῦ ὄμορφου; στίχους εἴτανε θνητογενῆ στὴ σύλληψί τους, παγερὰ προϊόντα. Ἀναφορικῶς μὲ τὴν Ἑλλάδα μποροῦμε μὲ δύο λόγια νὰ εἰποῦμε: ἂν ἐξαίρεσομε λίγα ζωντανὰ προϊόντα ποῦ γράφηκαν στὶς εἰλικρινεῖς στιγμὲς τῆς ἐπαναστάσεως, σχεδὸν ὅλα ἄλλα εἶναι ἀπομίμηση περασμένων ἰδεολογιῶν, ἐπομένως ἔργα νεκρὰ στὴ σύλληψί τους». Κι' αὐτὸ ἔγινε διότι ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία ἀνατρέφεται καὶ ὑπνωτίζεται μὲ ἰδεολογία περασμένων ἑποχῶν, ποῦ τὴ νομίζει δική της, τωρινή, ἂν καὶ οἱ κοινωνικὲς συνθῆκες ποῦ τὴν ἰγέννησαν περᾶσαν πιά. Κι' αὐτὸ πάλι γίνεται ἀπὸ λόγους ιστορικο-πολιτικοὺς, ἐπειδὴ ἡ Ἑλλάδα ἂν καὶ εἶναι σήμερα καθαρῶς ἀστικὸν κράτος, εἶναι ἀναγκασμένη ἐξ αἰτίας τῆς ιστορικῆς της ἐξελίξεως νὰ ὑποστηρίξῃ αἰτί μεγάλες ἀριστοκρατικὲς παραδόσεις τοῦ Βυζαντίου μὲ τὶς δύο μεγάλες ψευδαλικὲς βάσεις: γλώσσα, θρησκεία... Ἔτσι γιὰ πατριωτικὸς λόγους φορτώνονται στὴ ράχη τοῦ ἔθνους παλιές ἰδεολογίες μὲ τὶς ὁποῖες ἐνάωνεται ἐδῶ καὶ κάμποσο καὶ ἡ ἐυρωπαϊκὴ ἰδεολογία, ποῦ δὲν εἶναι καθ' ὅλα σύμφωνα, κι' ὅλ' αὐτὰ (ψευδοκλασικισμὸς

ψευδοβυζαντινισμὸς ψευδοευρωπαϊσμὸς) συγκρινόμενα μὲ τὴ σημερινὴ αρωμαλικὴ ψυχολογία μας» δίνουσαν τὴν πρωτοφανῆ καὶ φοβερὴ ἐκείνη ψυχολογικὴ καὶ πνευματικὴ σύγκυση, ἡ ὁποία στρεβλώνει τελείως καὶ διαστρέφει τὸ φυσικὸ αἶσθημα, ὡς ἀποτέλεσμα δὲ ἔχουμε τὸ ἀδύνατον δημιουργίας φυσικῆς ἐθνικῆς ἰδεολογίας σύμφωνα μὲ τὶς σημερινὲς κοινωνικὲς συνθῆκες καὶ τὴν ἀστικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἔθνους. Ἐνῶσον τὸ κανόνι τοῦ Μεσολογγίου βροντοῦσε καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς τῆς ἐπαναστάσεως εἴταν ζωντανός, γεννήθηκαν εἰλικρινά, ζωντανὰ ἔργα, τὰ μόνον ποῦ θὰ μείνουσαν ἀθάνατα. Κατόπιν μὲ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς «μεγάλης ἰδέας» καὶ τοῦ «ἐξελθινισμοῦ» ἀρχισε ἡ κυριαρχία τοῦ «ψευτοκλασικισμοῦ» ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά καὶ τοῦ «ψευτοβυζαντινισμοῦ» ἀπὸ τὴν ἄλλη. Ἡ φιλολογία τῶριξε στὸν «ψευτοκλασικισμὸν» παράγοντας ἔργα ψευτικά, νεκρὰ στὴ σύλληψί τους: Βερναδάκης, Ραγκαβῆς κ. ἄ. Ὑστερα ἀρχισε νὰ ἐμπνέεται ἀπὸ τὸ Βυζάντιον καὶ ἐν γένει ἀπὸ τὴν «ἐθνικὴ ἱστορία» προσπαθώντας νὰ δανειστῇ ἀπὸ τὰ βιβλία ἐνθουσιασμὸ ποῦ δὲν ὑπάρχει πιά στὴ ζωὴ. Ἐννοεῖται κι' αὐτὰ τὰ ἔργα εἶναι θνητογενῆ, ἐντελῶς ἀνίκανα νὰ ἐνθουσιάσουν κανένα, καταδικασμένα σὲ ἀμεισο θάνατον. Λίγοι αἰσθάνθησαν τὴν ψευτιά τέτοιαις ἐργασίας, περιωρίστηκαν στὴν ἐμπνευσὴ τοῦ χωριοῦ καὶ νησιοῦ κι' ἐτσι διαφυλάξανε τοῦλάχιστον τὴν εἰλικρινεία καὶ φυσικότητα τους. Ἄλλοι πάλι περιωρίστηκαν στὸν ὑποκειμενικὸν λυρισμὸ ὡς τὴ μόνον διεξέδο ἅπ' τὸ φαῦλον αὐτὸ κύκλον. Ἐννοεῖται σὲ τέτοιον στενὴν ἀτμόσφαιραν καὶ ὁ λυρισμὸς ἔφερνε ἀνάλογο μέγεθος καὶ ὄχι σπανίως στοιχεῖα ξένης εὐρωπαϊκῆς ἐπιδράσεως. —Μόλις τελευταῖα ἀρχισαν νὰ γίνονται τὰ πρῶτα δεῖλκα βήματῶν κοινωνικῆς κωμωδίας ἀξίας τοῦ ὀνόματός της (Καρκαβίτσας, Καμπύσης κ.τ.λ.).

Ἄλλο «φυσικὸν» εἰλικρινεῖς προῖν τῆς ἑποχῆς μᾶς εἶναι ἡ «αρωμαλικὴ σάτυρος» τοῦ Σουρῆ, γι' αὐτὸ καὶ συγκεντρώνει τὶς περισσότερές συμπτώσεις τοῦ ἔθνους. Αὐτὴ θὰ χρησιμοποιεῖται ἀργότερον ὡς ἐνδεικτικὸν τῆς ἑποχῆς μᾶς, μὰ τῆς λείπει καὶ αὐτῆς ἐπὶ μεγαλεῖο τῆς ἀθανασίας, διότι τὴν ἐμπνέει ὄχι αἰετὰ ἀγανκτικότητα ἀλλὰ αρωμαλικὴ ἀδυναμία καὶ ἀστείότης χαρακτῆρος.

ἘΡΩΤΗΣΗ. Πῶς βγήκε στὴ μέση τὸ ζήτημα τῆς δημοτικῆς καὶ ἐν γένει τῆς γλωσσικῆς μεταρρυθμίσεως;

α') ΑΠΑΝΤΗΣΗ μεταφυσικῆ. Αἰτία εἶναι ὁ

Ψυχᾶρης, Πάλλης καὶ λοιποὶ. Ἐν δὲν εἴτανε αὐτοὶ δὲν θὰ ὑπῆρχε σήμερα γλωσσικὸ ζήτημα.

β') ΑΠΑΝΤΗΣΗ διαλεκτικῆ. Γλωσσικὸ ζήτημα ὑπῆρχε πάντοτε ἐνῶσον ὑπῆρχε διαφορὰ μεταξύ ἐπίσημης καὶ λαϊκῆς γλώσσας. Ἐν δὲν παρατηρήθηκε αὐτὸ, ὀφείλεται σὲ συεχρὸς κοινωνικοὺς λόγους. Ἐνῶσον τὸ ἔθνος περνοῦσε τὸ ψευδαλο ἀριστοκρατικὸ στάδιον τῆς ἀναπτύξεως τοῦ(*) δὲν μποροῦσε νὰ γινή κανένας λόγος γιὰ λαϊκὴ γλώσσα. Καὶ ἀργότερα, ὅταν ἀπόχτησε τὸ σημερινὸν τοῦ ἀστικοῦ χαρακτῆρα, οἱ λίγοι ποῦ ὑψῶσαν τὴ φωνή τους γιὰ τὴ λαϊκὴ γλώσσα δὲν ἀκούσθησαν (Βηλαράς, Σολωμὸς κ. ἄ.) διότι τὸ γενικὸν ρεῦμα ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπαναστάσιν ζητοῦσε τὴν ἐξακολουθήσιν τῶν ψευδαλικῶν παραδόσεων τοῦ Βυζαντίου (γιὰ λόγους πολιτικοὺς). Μόνον ἀφοῦ πέρασε πολὺς καιρὸς κι' ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά ἡ συνείδησις τοῦ λαοῦ γινόνταν ὀλοένα ἀστικώτερη, ἀπὸ τὴν ἄλλη φαινόταν καθαρῶς τερατὸ «ἐνεδαφικὸν τῶν ψευδαλικῶν παραδόσεων», ὠρίμκε πλέον ἐντελῶς ἡ ἀνάγκη γλωσσικῆς μεταρρυθμίσεως. Ἐδῶ ἀναφάνθησαν εὐγλωττοὶ καὶ συστηματικοὶ ἀπολογηταὶ τῆς μητρικῆς μᾶς γλώσσας: Ψυχᾶρης, Πάλλης, Ἐραλιώτης κ. ἄ. Αὐτοὶ εἶναι ὄχι ἡ αἰτία ποῦ ἐδημιούργησε τὸ «δθθεν γλωσσικὸ ζήτημα» ἀλλὰ οἱ εὐγλωττότερον διατυπώσαντες τὴν ἀνάγκην

(*) Καὶ τώρα πρέπει νὰ καυτηριστοῦνε ἐμεῖς ὅλα τὰ ἀνώμαλα φαινόμενα καὶ ἀπειρήθημα ἐλαττώματα ποῦ μᾶς φορτώσανε στὴ ράχη ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά τὸ «ψευδαλικὸν δουλόπρεπον παρελθόν» κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ μεταπατριωσιμὸς μὲ τοὺς δύο ἀναποφεύκτους δορυφόρους τοῦ ψευτοκλασικισμοῦ καὶ ψευτοβυζαντινισμοῦ. Γιὰ ἐν ἄλλητι καλλιτέχνην παρουσιάζεται ὅλοκα ἀνεξάντλητο, γιὰ τὴν ἐποχὴν τῆς διαφθορᾶς καὶ σπύλης δὲν ἔχει ματαίωθ ὁ κόσμος ὡς τὰ τώρα. Μόνον ἡ γιομάτι ἀντιφάσεις σαφῆ νεολογία μᾶς μποροῦσε νὰ ἐμπνεύσῃ σειρά κοινωνικῶν δραμάτων καὶ κωμωδιῶν. Ἄμ' ἀπομεινάριον τοῦ ψευδαλισμοῦ ποῦ προκαλοῦνε τὴν πᾶλη τῶν δύο γενεῶν καὶ διλητηριάζει τὴ ζωὴ, σὲ τῶσαις γενναίαις νεαρές ὑπάρξεις! Ἄμ' ἡ πολυπαινεμένη μᾶς «πατριρχικὴ ἠθικὴ» ποῦ μᾶς βοῦτὰ ὅλους στὸ βορβόρον τῆς ἀκαθαρτῆσεως διαφθορᾶς! Ἄμ' ἡ αἰώνια σκληρία τῆς Ἑλληνίδος; Ἄμ' τὸ Ἀχιλλεῖο μὲ τοὺς ἑλλωτές τοῦ! Καὶ μόνον αὐτὰ; Ὁκεανὸς θεμελίων, φτάνει μόνον νὰ μπορεῖ κανένας νὰ τὰ βλέπῃ καὶ νᾶχῃ τὸ θάρρος νὰ τὰ θίξῃ. Κ' ἐδῶ χρειάζεται μὴ μόνον δύναμι, ἀνάμνησις καὶ αὐτοαναλύσις, ἀλλὰ καὶ εἰλικρινὴς ἀγάπη στὸν ἐυθρόπον κοινωνικὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ πρὸ πάντων δυνατός χαρακτῆρας ποῦ μπορεῖ νᾶρῃ, σὲ διάστασιν μὲ τόσο δύνατες παραδόσεις καὶ ψέματα. Μόλις φανῶνε τέτοιοι χαρακτῆρες, δᾶ βασιλεύσει στὴ φιλολογία μᾶς λαμπρὲς ἡμέρες καὶ ἡ δημιουργιῆθ, φυσικὴ, ζωντανὴ νεοελληνικὴ φιλολογία.

τιές, ἀμέντη, ἐχτές καὶ μάλιστᾶ σήμερα, τὴν ἀφίσα νὰ μοῦ τὶς ἀμὴ δίσκος φωνίτσα νὰ βγάλω. Πῆγε θεόγλυκα τὸ πρᾶμα. Τὸ πρῶν, ἀφοῦ λουμπροκοιμήθηκα, ἡ θερμοκρασία, 36°. ἀπόψε 37°. Ἐχτές, μιὰ κενωσιὰ καὶ μόνον δε σηκώθηκα διόλου σήμερα καλε ἄλλη μιὰ, κι' οἱ δύο ἐξαιρετές. Παίρνω πάντα μιὰ μορφά ὅλα τὰ γιατρικὰ μου. Λίγο λίγο, θιξέω, κι ἀγάλια γάγια θὰ στρώσῃνε ὅλα. Δὲν πονῶ διόλου καὶ μοῦ φαίνεται μιὰ γλύκα. Τελειῶνω, γιὰ τὴν πρέπει νὰ πλαγιαίσω. Τὸ γραμματάκι μου σᾶς τῶραφω δῆξω, κομματικστὰ, πότε τὴ μιὰ φρασούλα, πότε τὴν ἄλληνη. Ὅλους ὀλοτρόφερα σᾶς φιλιῶ μὲ τὴν καρδιά μου. Ναί, γλήγορα καὶ στὸ σπίτι. Ἄχ! τί χαρά. Τὸ εἶδα καὶ στὸνερό μου τὴν περασμένη τὴ νύχτα.»

«Πολυχαπημένη μου ἀφέντη, τοῦ μηνῶσε καὶ τὸ σάββατον τρεῖς, ἦρθε ὁ κ. Κούρης, μὰ ἦθε ἀργά, λοιπὸν θῆρις θὰ σᾶς διγγήθῃ τί μᾶς εἶπε. Ἀξιόλογη νύχτα, καθὼς πάντα, θερμοκρασία, τὸ πρῶν, 37° 3, τὸ βράδι, 38°. λαμπρὴ ὄρεξις τὸ μεσημέρι, μιὰ καλὴ σούπα ταπίοκα, μιὰν ἀλάκκηρη κουποστιέρα κρέμα καὶ καφέ. Δὲ σηκώθηκα σήμερα. Κοιμῶμαι κάμποσο καὶ τάπογεμα. Πόνος κανέναν μόνον κόπου κάπου ἓνα σφίξιμο τοῦ στομαχιοῦ καὶ λίγος πονόλαιμος. Ἀλήθεια, ἡ φουδρα πολὺ δὲ μὲ πειράζει βγαί-

νει πάντα πολὺ ἔμπου, μὰ λένε πὼς εἶναι καλὸ νὰ βγίνη, νὰ μὴν καθεται μέσα. Σ' ὅλους σας τὰ φιλιᾶ μου.»

Ὁ Ἄντρεας, σὰ διαβάσε κι ἀποδιθάσε τὸ γράμμα τῆς κεριακῆς, τέσερεις τοῦ Μάρτη, βέβαια δὲν τὸ φανταζότανε πὼς εἴτανε τὸ στερονὸν ποῦ λάθκινε ἀπὸ τὸ Μπ..., πὼς ὁ κίντυνος, ὅπως εἶλεγε ὁ κ. Κούρης, ζῶγανε ἀνῆξερὰ τους. «Ἀφέντη μου πολυχαπημένη. Εἶμικι πλαγιασμένη καὶ σᾶς γράφω στὸ κρεβάτι. Δὲ θελω σήμερα νὰ σηκώθῃ. Δὲ θὰ ἤθελα νὰ σηκώθῃ ποτέ μου, ἂν ἔκανα τὸ δικό μου κέφι. Ἄχ! εἶναι ἰδέα παραξένη νὰ λένε πὼς πρέπει κανεῖς νὰ σηκώνεται καὶ καλὰ. Ἐγὼ βρισκω πὼς μὴ σκοντασὲς στὸ κρεβάτι δυναμώνει κανεῖς πολὺ περισσότερο. Καὶ νὰ σᾶς πῶ, ἡ βᾶχτη μου καὶ τὰ σπυράκια της πηγαίνουσε τὸ ἴδιο, νὰ σηκῶνομαι τρεῖς τέσερεις ὄρες τάπογεμα ἢ νὰ μὴ σηκῶνομαι διόλου. Καλὲ, τὰ φέρουσε ἀρτὰ οἱ νύχτες, τὸ μακρὸν τῆς ἀβρώστιας καὶ προπάντων ἡ λιγνάδα. Ἤρθε χτές ὁ κ. Κούρης μὲ τὸ Σεβιλά, κι' ἡ Βιχτώρια θέλησε νὰ μοῦ κοιτάξῃνε τὴ βᾶχτη. Τὴν εἶδανε καὶ εἶπανε βῆτὰ πὼς δὲν ὑπάρχει τρόπος, νὰ τ'ἀλλάξῃνε γιὰ τὴν ὄρα, μάλιστᾶ μὲ τὸ νερὸ ποῦ ὀλοένα τρέχει κι ἀνεβαίνει ὡς ἐκεῖ, ἀφοῦ κι' οἱ χειρουργημένοι ἀπὸ τὴ

λιγνεψή τους παθίνουσε τὰ ἴδια καὶ δὲν παθεῖ τὸ κακὸ παρὰ σὴν παχύνουσε. Πρέπει λοιπὸν καὶ γὼ νὰ προσμένω. Ἐπειδὴ πάντα μὲ σφίγγει λιγάκι καὶ τὸ σφίξιμο τὴ λείει ὁ κ. Κούρης πὼς εἶναι ἀπὸ τὸ λιμὸ, μὰ δὲ φροντίζει ὁ ἴδιος γιὰ λιμοῦς, εἶδα σήμερα τὸ πρῶν ἓνα συνάδερό μου, τὸν κ. Μπόνη—ἀφέντη, νὰ λογαριάσετε εἶναι ὁ εἰκοστός γιὰ τὸν ποῦ βλέπω—λοιπὸν ὁ κ. Μπόνης μὲ λαιμοκόπησε καλὰ καλὰ μὲ τὸ καθρεφτάκι καὶ εἶπε νὰ ξαχνίζουμαι τρεῖς φορὲς τὴ μέρη μ' ἓνα ξαχνιστήρι, ὅπως ἔχει κιάλας ἓνα ἐδῶ μὲ κατράμι. Τὸ βρᾶξτε καὶ βρᾶξει, ξακολουθεῖ νὰ βρᾶξῃ ὅσο θέλετε, δηλαδή ὡς τὴν ὀρισμένη στιγμὴ ἀπὸ τὸ γιὰ τὸν κι ὡσπου πιά τὸ σθῆσετε. Ἀφέντη μου, παρατηρῶ πὼς ἐνῶ σᾶς γράφω, κοιμῶμαι κι' ἡ πέννα μου κανεῖ σωρὸ σκουνοφλιές. Ὁ κ. Κούρης μοῦ εἶπε χτές πὼς ἔλαθε γράμμα δικό σας. Πολύ, μὰ πολὺ καλὴ νύχτα στάθηκε ἡ ψεσινὴ μου θερμοκρασία, 36° 8. Μὲ τὶς ὕγκονετιές τὰ πάμε περίφημα. Ἡ Βιχτώρια σαστιμένη ποῦ τὶς παραδέχομαι τόσο ἐφοκλα, τόσο ξέθαξῃ. Τάπογεμα, ἦπια μιὰ σούπα ταπίοκα, μὰ δὲ φαντάζεστε τί μπόλικη δὲν τὸ πῖστεδα ποτέ μου πὼς θὰ φτάτω στὸ τέλος. Ἀπόψε, 37° 1. Κενωσιὰ ὡς τὴν ὄρα καμιά. Μὰ τώρα κενῶνομαι μιὰ φορὰ καθε μέρα. Νὰ πῆτε

γλωσσικής μεταρρυθμίσεως, ή όποία είχε πιά ώρι-
μάση. Θα θριαμβεύση δε τελείως ή δημοτική όταν
όλο τό έθνος πεισθί για τόν ουτοπισμό των φεουδα-
λικών βυζαντινών παραδόσεων και ή πραγματικότης
δείξει, όχι, μόνο πόσον άνωφελείς άλλα και πόσον ό-
λίθριες είναι.

ΕΡΩΤΗΣΗ. Ποιά είναι ή αίτις που ύπερίσχυ-
σε ή καθαρεύουσα;

α) ΑΠΑΝΤΗΣΗ μεταφρυσική. 'Ο Κοραής και
οί λοιποί διδάσκαλοι του γένους. Αυτοί δείξαν καλό
δρόμο και τό έθνος τους άκολούθησε.

β) ΑΠΑΝΤΗΣΗ διαλεκτική. 'Όλη ή ιστορική
έξέλιξη του έθνους ύπαγόρευσε και μετά την έπανά-
σταση την εξακολούθηση των βυζαντινών παραδό-
σεων με τις δυό ιστορικές βάσεις: γλώσσα και θρη-
σκεία. 'Ο Κοραής και οί λοιποί «ιδιάσκαλοι» ώς
ék της εποχής των δεν μπορούσαν παρά να σκέπτον-
ται όμοια και άσυνείδητα να κρασασθώμεν από τό
γενικό ρεύμα. Λίγες έκτακτες εξαιρέσεις (Βηλαράς-
γλώσσα, Καίρης-θρησκεία) όυτε καν άκούστηκαν από
τό έθνος, ό τελευταίος μάλλιστι καταδιώχθηκε. Έ-
τσι παθαίνουν όσοι «προτρέχουν της εποχής των».

ΕΡΩΤΗΣΗ. Ποιά είναι ή αίτια της σημερινής
άνωμαλου καταστάσεως της Ελλάδος;

α) ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ μεταφρυσική. 1) 'Ο Τρικού-
πης, ό Δηλιγιάννης και έν γενεί: οί πολιτικοί μας.
2) 'Η δυναστεία και οί κύβηλοι.
3) Τό πολίτευμα.

4) 'Η γλώσσα και τό εκπαιδευτικό σύστημα.
5) 'Ο διεφθαρμένος τύπος, κ.τ.λ. κ.τ.λ. κ.τ.λ.

β) ΑΠΑΝΤΗΣΗ διαλεκτική. 'Η σημερινή Έλ-
λάδα παρουσιάζει τό πολυπλοκώτερο ίσως φαινόμενο
της παγκόσμιας ιστορίας. Για να την καταλάβου-
με καλά πρέπει να γνωρίζουμε τό παρελθόν της, όλη
την ιστορία του Έλλ. έθνους, τούλάχιστο από την
εποχή του Βυζαντίου. Έδώ θα ίδουμε όλη την εξέ-
λιξη του με τις όμαλές περιόδους, και τις άπότο-
μες αλλαγές κτλ. Έδώ θα καταλάβουμε πώς τό
φεουδαλικό στην άρχή έλλ. κράτος κατόντησε στον
κιβόρο της δουλείας «ήμισφευδαλικό». Όστερ, ανά-
πτυσσε πλούσια άστικά στοιχεία τά όποία και μάς
έδωκαν κυρίως την έπανόσταση, και κατόπιν την
άστική Έλλάδα, πώς όμως με όλες τις κοινωνικές α-
πτες αλλαγές τό έθνος για λόγους πολιτικούς έννοού-
σε να βιστάξη τις φεουδαλικές ιστορικές παραδό-
σεις και τις παλαιές ιδεολογίες. Πώς άπ' όλα αυ-
τά γεννήθηκε γενική σύγχυση κοινωνική και ιδεολο-
γική πώς άποτέλεσμα της συγχύσεως είναι: ή άνε-
ξέλεγκτη κυριαρχία και οί καταχρήσεις της πλου-
τοκρατίας, τό άσύντακτο και άπαίδευτο του λαού,
ή έλλειψη πάλης και ζωής, και τέλος ή συγκεχυ-
μένη ψυχολογία και ουτοπιστική δράση του άνε-
πτυγμένου κόσμου. Γενικώτερο δε άποτέλεσμ: όλα
τά σημερινά κακά. Περισσότερα ίδ. «τό κοινωνικό
μας ζήτημα».

Τά παραδείγματα αυτά είναι, πιστεύω, άρκετά
να δείξουν καθαρά τη διαφορά μεταξύ «του μεταφρ-
υσικού και διαλεκτικού τρόπου του αντιλαμβάνεσθαι
τά κοινωνικά φαινόμενα». Θα καταλάβετε ίπίσης
και τη διαφορά που μάς χωρίζει. Έγώ είμαι καθ'
όλοκληριαν διαλεκτικός. Σεις, άν δεν άπατώμαι, στά
περισσότερα τούλάχιστον, μεταφρυσικοί. ('Όπως και
όλη ή Έλλάδα και οί περισσότεροι άνθρώποι έν γε-
νει). Θα καταλαβαίνετε τώρα γιατί και ή τακτική
μας πρέπει ν'είναι διάφορη. 'Ό,τι χτυπάτε σεις, εί-
ναι για μένα μόνο ένα σύμπτωμα, έν μικρό μέρος
όλόκληρου ιστορικού οικοδομήματος, τό όποιο έν
θεωρώ την κεντρική αίτια και πηγή του κακού. Ένό-
σφ αυτό στέκεται στερεά, όλα θα πάνε στραβά και
άνάποδα και τό έθνος πολύ άκριβά θα πληρώση
μέρα την άτυπατή και τον ύπνωτισμό του. 'Η ά-
ναγέννηση θάρχηση όταν χτυπηθή όλόκληρο τό οικο-
δόμημα άπ' όλες τις μεριές με δυνατά, άλύπητα
χτυπήματα. Τό πώς δε πρέπει να χτυπηθή τό οι-
κοδόμημα, γι' αυτό θα μιλήσουμε άλλη φορά.

Γένα της Γερμανίας.

Γ. ΣΚΛΗΡΟΣ

Η ΑΓΑΠΗ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Στό μεγαλοφάνταστο 'Αργόρη 'Εφταλιώτη.

Κάθετ' ή κόρη στην κρεβατιή και φαίνει
Λευκό παννί για τά προικιά της τραγουδιώτας.
'Ό που της ξεπετάει, πάει στα ξένα
'Εκεί που έν' ό νιός ό σαρκικός της.
Τι όμορφ' άπ' τά ξένα θα γυρίση
Σ' έργο και βραδιό έντυχιωμένη
Νυφούλα θ'έν να μπει στην ένκλιση
Στό πλάι εκείνου που λαχαράει.

'Ό ήλιος που σή δόση κατεβαίνει
Βλέπει τη κόρη τη γλυκειή που φαίνει
Και λαχαράει, ζητάει να την άγγουσει
Και στέλνει τις άχτίνες του και την άγγίζει
Και τη χαϊδεύουν, τη χαϊδεύουν, τη φιλούνε.

Κι άπ' τα φίλά τα όλόξανθα μαλλιά της
Ποίνα! στον ώμο της χυτά λαμποκοπούνε.

Και λεί ο ήλιος με τό του του βλέπόντάς την:
— «'Απόψε έν' άργά, νύφη πανόμορφη,
Περίμενέ με τό πουρνό θέ να γυρίσω,
Θέ να σου φέρω ρόδα να σκελλω σε'
Και τό παννί να βάλεις στού φαίνεις,
Τό κατάστρο παννί σου τό χυτό,
Να πέσουμε μαζί 'πά στού κρεβάτι
Στου ύμναίου τό κρεβάτι...» Άχ με πλάνιες

Κι από τό δρόμο μου τόν ίσο, μ' έχεις
Σεστρατωμένο, όμορφη κοπέλεια,
'Ακούς, να με προσμένεις τό πουρνό
Ντυμένη με τό κατάστρο παννί σου
Που φαίνεις, τό παννί σου τό χυτό.

'Αργέτ' ήλιος νάρθει στα Όσθάνια
Και κιάθει την αίτια ή γριά
'Η μάνα του που τόν προσμένει κί άρχινάει
Και βλαστημάει την όμορφη κοπέλεια
Που σάσισε τον από τόν ίσο δρόμο.

'Ό ήλιος τό σκοτάδι διαπερνά
Και με τί ρόδα έρχεται στα χέρια
Και πάει της παρθένας και χτυπά
Τό παραθύρι... Μά τι βλέπει; νεκροκέρα
Κάνε μπροστά της και έκείνη ξελατογή
Σέ κάσσα άσκη κάτεται γεμάνη
Με τό αυτό που φαίνε παννί
Με τό λευκό παννί 'ναι στολιωμένη.

Και μνέσαι ήλιος και κοιτάζει την,
Κι άπ' την άργάτη την πολλή που τονί καιεί
'Αλλάζει δρόμο κείνη την ήμέρα.
'Όλη τη γις οικιάζον μαύρα γνέφη
Και φεύγοντας ή ήλιος κιάει, κιάει,
Και ή βοριάς όπου φυσάει μανιωμένα,
'Αρτάει τά δάκρια του και τά φέρνει
Βροχή, νερολοτή στον κόσμο κάτω.

Σμύρνη VII 1907.

ΓΩΝΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΗΣ

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΑ

‘Ο δάσος κ' ή άναδουλειά.

'Ό λαός μας έχει και προχρει τά με- (ος ούδέ-
τερη ούσιαστατικά κ' έπεσε έξω ό 'Δημος Νησιώτης!)
λέγοντας πώς «'Αρού δεν έχει ούδέτερα ή λαός με-
—ος κτλ». Μά επίσης είναι βεβαιότατο πώς ό άρ-
σενικός τύπος ό δάσος είναι λαϊκότατος και γραμμα-
ματα,

1) Κοιτάξτε 'Νουμά» έκπ. 150, «Χωριστικά γραμ-
ματα»,

της αδερφής μου ή πήτη της κυρίας Άνας να της
πη πώς μπορεί να μου γραφή. Δέ θα της άποκρίνου-
μαι και τό ξέρει: έμένα όμως, άν άρχιση και μευ
γράφει: δυό φορές τη εβδομάδα, να μου λήη τί γίνε-
ται σπίτι, θα με διασκεδάξη. Πάω να κοιμηθώ σαν
τό μικρό γατάκι, όπου να φέρουνε στις έξη τό φα-
γί. Με την καρδιά μου έλους σας φίλω καθώς και
σας αγαπώ. Κατινούλα.»

Τή δευτέρα, πέντε, τό μεσημέρι, έλαθε ή 'Αν-
τρέας τό γράμμα της Κατινούλας και τόνδειξε της
Άνας, άμα καθήσανε στην τραπεζαρία. Τό βράδι,
που καθήσανε πάλε στού τραπέζι για τό γέμα, του
φέρουνε έξαφνι τελέγραφο. Τόν άνοίγει μάνι μάνι:
άπό τις έξη και πηνήντα: «Νύχτα μακάρια: 36⁰3,
37⁰. Τάπόγεμα, μεγάλη μεγάλη άδυναμία. Πάω
νάναπαφτώ.»

Έβιτανε ή ώρα έφτάμιση. Τό τραίνο για τό Μπ..
έφεβγε στις όχτώ και τριάντα πέντε. Δεν ξέρω γιατί
του φάνηκε του Αντρέα πώς έπρεπε γλήγορα γλή-
γορα να πεταχτή. Δεν του τό συβούλεβε ή Άνα:

— «'Η Κατινούλα μας τέτοια είναι: σημερις
άχαμνά κί άβριο καλά. Μη ζαλλίζεσαι.»

'Ό Αντρέας δεν την άκουσε. Άνέθηκε στην
κάμερή του, κατέθηκε στού εργαστήρι του, μάζωξε

μάνι μάνι: ότι μπόρεσε, τάβαλε όλα στη βαλίτσα του,
έτρεξε στο σταθμό, πήδηξε μέσα στο βαγόνι, τη
στιγμή που ξεκινούσε τό τραίνο. Άπό τη θέση του
λές και σκουντούσε τη μηχανή, να κάμη, να προκά-
μη. Άλάλητη θλίψη του πλάκωνε τά στήθια. Δεινό
προαίστημα τον τρέλλαινε. Τον τράνταζε άζήγητη
τρομάρα. 'Η λέξη εκείνη που διάβαζε στον τελέ-
γραφο, «μεγάλη μεγάλη άδυναμία», του φάνηκε σαν
τό στερνό και ήμερο ξεψύχισμα της Κατινούλας, ή
στερνή της άνάσα γλυκά που του την ψιθύριζε του
άφέντη.

Έφτασε στις έφτά τό πρωί, άνω κάτω. 'Η Κα-
τινούλα τον πρόσμενε. Του είχε τελεγραφήσει για να
καταλάβη και νάρθη. Και πώς να μην έρθη; Ά-
λήθεια σά μήνυμά της παρακονεμένο και σιγανό εί-
τανε ή τελέγραφο έκείνος.

— «'Αφέντη, δεν ξέρω τί έχω. Δεν έχω τίποτα.
Είμαι καλά και δεν είμαι. Νά, την άνάγκη σας έ-
χω και σας φώναξα.»

Έμαθε από τη νοσοκόμα πώς πέρασε άνήσυχη
όλη τη νύχτα. Γιατί; Έσκυψε ή Βιστώρια τό κε-
φάλι.

— «Κακά σημάδια έχουμε. Δέ θα βιστάξη, του
ψιθύρισε σιγά. 'Η άδυναμία!.....»

Πρόσταξε άμέσως ή Αντρέας να φέρουνε τό για-
τρό, τους δυό γιατρούς.

Ζώγασε και της έπιασε τό χέρι. Άνήσυχη πάν-
τα κυλιότανε ξερόα και δεξιά ή Κατινούλα.

— «Τι καλά, τί καλά που σας βλέπω, που σας
έχω! Δέ με μέλει τώρα και να πεθάνω.»

— «Μά τί έχεις, παιδάκι μου, και μιλείς έτσι;
Που να πεθάνης, άπου είμαι: πλάγ: σου;»

Χαμογέλασε μια σταλιά σταλιά κ' ήσύχασε.

— «'Αφέντη, του λεί άπου έμεινε λιγάκι άκί-
νητη και χωρίς μιλά, να, τό έμπυο άφτό που ό-
λοένα βέει από τη φούσκα μου, τό έμπυο άφτό με
τρομάζει. Τό φοβούμαι. Και πάντα μου φοβούμαι
πώς δέ βγαίνει άρκετό. Θα με σκοτώση. Να μου τό
βγάλετε.»

'Ό Αντρέας άνατριχίασε. Άχ! ή φούσκα, ή
φούσκα! Τόννειωσε άστροπελικής πώς όλη της ή ζωή,
πώς όλο τό δράμα, τέτοια ώρα, παιζόντανε στο θέα-
τρο έκείνο τό σκοτεινό και τό κλεισιμένο, που δεν ά-
νοιγε, που δεν άποσυλάκωνε μέσα του τό Χάρο και
πώς ό Χάρος από μέσα θα την έτρωγε, σαν τό
σκουλήκι. Άγρίψε τώρα τό θεορό και την ήσυχία
της δεν έβρισκε ή κακομοίρα. 'Ό Αντρέας από κον-
τά της δεν τό κουνούσε. 'Η γλυκειά του ή παρού-

τικότερος και καθόλου κλιση «δημοτικός δασκ

λίσμος», και λυποῦμαι που δεν καταλάβαινε, ποιούς λέμε δημοτικούς δασκαλισμούς.

Εδῶ, φίλοι μου, συνεργάζει ἡ ἀναλογία πού λέ-

με. Ἡ ἀναλογία εἶναι νόμος ψυχολογικός. Δηλ. τὸ γλωσσικό μας ὕλικό, νὰ πούμε, βρίσκεται μέσ' στὴν ψυχὴ μας καταλογισμένο σὲ λογιῶ λογιῶ συστήμα-

τα, εἴτε κατὰ νοήματα, εἴτε κατὰ τύπους και καθένας ἀπ' ἀφτὰ πάλι χωρίζεται σὲ πάμπολλα συ-

στηματάκια. Μὰ ἐπειδὴς ἀπ' τῶνα μέρος τῶν φτωγ- γικῶν νόμων ἡ ἀκατανίκητη συνεργεία, και ἀπ' τῆλο μέρος ἡ ἀπειρη ποικιλία τῶν συστημάτων ἀκα- τάπαφτα πᾶνε νὰ χαλάσουν τὴν ἀπλάκη τῶν γλωσσικῶν στοιχείων και νὰπομονώσουν τοῦ καθενὸς τὸ περὲτμημα σὸ ἄλογο, ἡ ψυχὴ προσπαθεῖ νὰ περιμα-

ζέβει και νὰ σιάζει τὰ γλωσσικά στοιχεία, γιὰ νὰ τὰ καταλογίσει ταχτικά και πραχτικά σὲ συστή-

ματα μορφολογικά ἀνάλογα με τὰ συστήματα τῶν νοημάτων τους. Γιὰ τοῦτο συχνά ἡ μορφὴ γιὰ ἡ κλίση μιὰς λέξης ξεφίθγοντας ἀπ' τὸν ἀρχικό ἢ τὸν κανονικό τύπο πού εἶχε ἢ πού ἔπρεπε νὰκολουθήσει, μορφώνεται ἀνάλογα με τὸν τύπο μιὰς ἄλλης λέξης πού ἔχει κάποιαν ἀντάμωση μαζί της, εἴτε σὸ νό-

μα, εἴτε στίς μορφολογικές μεταβολές.

Ἡ ἀναλογία ἀπλοχωράει α') στὸς φτόγγους,

λ.χ. (ἡ)μερήσιος > μερούσιος κατὰ τὸ ἐπιούσιος(2) κελιδῶ > κελιδῶ κατὰ τὸ ἀιδῶνι, ἀκίδα > ἀγκίδα κατὰ τὸ ἀγκίστρι, γυμνός > γδυμνός κατὰ τὸ γδυ-

τός κτλ.

β) Στίς ρίζες λ. χ. ἀλήθω > ἀλέθω, πίπτω >

πέπτω, βρέσκω > βρέσκω ἀπὸ τῆ: θ'ἀλέσω, πέσω, βρεθῶ, τρέφω > θρέφω ἀπ' τὸ ἔθρηφα, ὄψθ > ὄψθ

κατὰ τὸ ἔχθες κτλ. Ἐτσι και ὄλες οἱ παθητικές με-

τοχές γεγραμμένος > γραμμένος, λελυμένος > λυμέ-

νος κτλ. κατὰ τὰ: γράφω θὰ γράψω, λύνω θὰ

λύσω κτλ.

γ) Στὰ πρῶτάματα λ. χ. μάχη > ἀμάχη κατὰ τὸ ἀγάπη, σὺ, σένα > εὖ ἐσένη κατὰ τὰ ἐγὼ, ἐμέ-

να κτλ.

δ) Στὰ προσκλήματα και στίς καταληξες λ.

χ. μεγαλύτερος ἀντὶ μεγαλύτερος, κατὰ τὰ παχύτε-

ρος, βαρύτερος, κτλ. μύρτος > μυρτιά μυρτιά, λυγός

> λυγέα > λυγία, κέρασος > κερσάσα > κερσάσα κτλ.

κατὰ τὰ μηλέα > μηλιά, ελαιά > ελιά κτλ. ζωντανῶ >

ζωντάνι κατὰ τὰ ψωφίμι, ἀργίμι, ελογρός > ἀλα-

φρός, κατὰ τὰ βαρής κτλ.

2) «Τὸν ἄφρον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον».

ε') Στὸν τονισμό λ. χ. ἀκράτο > ἀκράτο κατὰ

τὰ ἀφράτο, μουσάτο κτλ. κτήνο(ς) > χτηνὸ κατὰ τὰ θεριῶ, ζὸ κτλ.

ς') Στὴ σύνθεση λ. χ. ζευγλιάνης > ζεβγολά-

της, Χριστούγεννα > Χριστόγεννα, χαμαίμηλα > χα-

μὸμηλα κτλ. γιὰ τὸ παντοῦ ἡ νεοελληνική σύνθεση (συγκόλληση) πᾶρνει συδετικό ο (νύχτα-πουλί > νυ-

χτοπούλι κτλ.)

ζ') Στὸ γένος ἀφτὰ ἴσια ἴσια πού μᾶς χρειά-

ζεται:

Δηλαδή ὁ λαὸς ἀλλάζει και τὸ γένος μιὰς λέ-

ξης ἀνάλογα με τὸ γένος μιὰς ἄλλης λέξης διοιο-

νόμεης λ. χ. ὁ ἀρραβὼν > ἡ ἀρραβῶνα κατὰ τὸ ἡ

παντροιά, ἡ βίασος > τὸ βίασανο κατὰ τὸ κακὸ, ἡ

βοτάνη > τὸ βότανο σὲν τὸ λάχανο, ὁ παράδεισος >

ἡ παράδεισο, σὲν τὸ ἡ κόλαση, ἡ ἄχνη > ὁ ἄχνος,

σὲν τὰ ὁ κοπνός, ὁ ἀτμός, τὸ ἄνθος > ὁ ἀνθός σὲν

τὸ ὁ καρπός (σὲ τουταδῶ βλέπουμε τὴν ἀναλογία και σὸ τονισμό), τὸ Φάληρο > ὁ Φαληρέας σὲν τὸ

Περαίος (και σὲν κατὰλήξη) ἡ σκιά > ὁ ἥσκιος σὲν

τὸ ὁ ἥλιος (και σὸ πρῶταμα). Ἐτσι και σὲ μέρη

μᾶς λέμε ὁ λείφανος ἀντὶς τὸ λείφανα, κατὰ τὸ ὁ

νεκρός, και ὁ ῥέμας ἀντὶς τὸ ῥέμα, κατὰ τὸ ὁ

ποταμός. Ἐτσι λέμε και ὁ ῥίγος ἀντὶς τὸ ῥίγος,

ὄχι βέβαια γιὰ τὸν δὲν ἔχουμε με—ος οὐδέτερα, ἀφῶ

λέμε ἀκόμα και τὸ μέτρος ἀντὶς τὸ μέτρο (πρῶτ.

και τὸ οὐρος ἀντὶς τὸ οὐρο), μὰ τὸ λέμε ἀνάλογα με

τὰ ὁ πυρετός, ὁ παραξυμός. Κατὰ τοῦτο λοιπὸν και

σὸ Περφοκῶνι και ἀλλοῦ λένε ἀντὶς οὐδέτερα τὸ

δάσος, ἀρσενικά ὁ δάσος, κατὰ τὰ ὁ λόγγος, ὁ

δρυμός.

Τώρα ἂν και πότε τὰ τέτοια πρέπει νὰ τὰ με-

ταχειρίζομασθε στὴ φιλολογική γλώσσα, εἶναι ζή-

τημα ὀλοτέλα καλλιτεχνικό και καθόλου γλωσσο

λογικό.

Κάποις ἔγραψε: ατὰ ἀναδουλιὰ, ἀναβροχιά, ἀ-

νάβαθος, ἀνάβολος, και τῶσα ἄλλα πού ἔχουν τὸ

στερητικό α τῆς δημοτικῆς δηλ. τὸ ἀνά». Ἐτουταδῶ

ἀβραστος, ἀβύζαχτος, ἀγνώωτος ἀγένωτος, ἀγιάτρεφτος,

ἀδιάντροπος, ἀδιαφόρητος, ἀδούλεφτος, ἀθεόφοβος,

ἀθεόκριτος, κτλ. κτλ. κτλ.

Τὸ πρῶταμα ἀν — (αι ὄχι ἀνα—) ἔγινε ἀπὸ

παρετυμολογικὸ συνεπαρμὸ τῆς τελεφταίας συλλα-

βῆς προηγούμενης λεξούλας με τὴν ἀρχική τῆς κα-

τοπινῆς λέξης: ἀπὸ φράσες λ. χ. ἐναν ἄβαθον, μὲν

ἀδουλιὰ, πού ὁ λαὸς θάρρεψε πῶς λέει ἐν' ἀνάβαθο,

μ' ἀναδουλιὰ. εἶπε κατόπι ὁ ἀνάβαθος, ἡ ἀναδου-

λιὰ. Και τὸ ἀν— ἀφτὸ βέβαια στερητικό δὲν εἶναι

πάντα λ. χ. ἀναιώμιος (ἐναν αἰώνιο), ἀνανταράζου-

μαι (μὲν ἀντάρακι, ἀγκίσσης (ἐναν κίσσηςρα), ἀγ-

κινάρα (μὲν κινάρα) κτλ. παρὰ μόνον ὅταν μπαίνει

μπρὸς σὲ λέξες πού ἔχουν ἀπὸ λόγου τους τὸ στερη-

τικό α λ. χ. ἀναγνωσιὰ ἀγνωσιὰ, ἀναμειλιὰ (ἀμί-

λειὰ), ἀναχόρταγος, ἀναπιντεχος κτλ. ὅπως και τὰ

παρκαπάνου: ἀνάβαθος, ἀνάβολος, ἀναβροχιά, ἀνα-

δουλιὰ.

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

ΑΠΟ ΠΑΡΙΑ ΣΕΡΤΑΡΙΑ

Ο ΑΝΗΦΟΡΟΣ ΤΟΥ ΤΕΧΝΙΤΗ

— «Τὶ κάμνεις, γέρο μου, και σὲ βλέπω και μὲ

σκαιώνεις στὸ θεόρατον ἀφτὸ βουνοῦ τοῦς κο-

φτεροῦς βράχους, μὲ καταρυνλίεσαι και πέφτης και

ματώνεσαι, και πάλι ξεψυχίζεσαι και ἀνεβαίνεις,

ἀνεβαίνεις, και ὄλο ἀφτὸ βράσκεσαι, μὲ ἄφηλιά, μὲτε

πάλι ὀλοτέλα στῆς κοιλάδας τὰ βῆθια, και μὲ μὲλίς λίγα

σὶα τὴν ἀπομάγεθε, τὴν εἰρήνεθε. Ἄρχισε τόντις

νάναπάβεται σὲν πῶ γαληνεμένη. Τῆς κρατοῦσε

παντα σὸ χέρι του τὸ χέρι, ὥσπου νὰ φανῶνε οἱ

γικτροί, πού κανένας ἀπὸ τοῦς δυὸ δὲν ἐρχότανε.

Σιμώνανε οἱ δῶδεκα και ὁ Ἄντρέας καρτεροῦσε, καρ-

τεροῦσε. Ἡ Κατινούλα σφαλιῦσε τὰ ματάκια της.

Ἐλεγε κάπου κάπου ἕνα λόγο γλυκό, ἀπαλό, σὲν

ψιθύρισμα, σὰ νὰ λαλοῦσε στὸν ὄπνο της ἢ και σὸ

θάνατό της, ἀπὸ μακριά. Γύρισε και πρὸς τὴ Βι-

χτώρια.

— «Τὰ δυὸ πσιώθετα μορρίνα, μουρμούρισε, νὰ

μοῦ τὰ φυλάξετε γιὰ τὰ πόγεμα. Ἴσως τὰ χρειαστῶ

ἐδῶ, σὸ τραπεζάκι. Μοῦ τὰ δίνει ὁ Κύριος.»

Και σφάλοιξε πάλι τὰ ματάκια της. Κοιμήθη-

κε μὲ ὠρα ἡμερα ἡμερα, χωρὶς νὰ σαλέψῃ.

Ἄξαφνα, γυρνῶ πρὸς τὸν Ἄντρέα τῶμορφο της

τὸ πρόσωπο, μ' ἕνα χαμόγελο, ἀνοίγει, ἀνοίγει τὰ

μάτια της, σαστισμένη, με μὲ ἕκφραση ἀλάλητη

τρόμου κ' ἐφιτυχίας, και πέρφει σὸ προσκέφαλό της

ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, με τὰ ματάκια της βασιλε-

μένα.

Ἡ ὠρα, μὲ τὰ πόγεμα.

Τὴν ἴδια στιγμή, μπῆκε στὴν κάμαρα ὁ κ. Σε-

βιλῆς, κατόπι του ὁ κ. Κούρης.

— «Ληθαργία, εἶπε ὁ κ. Σεβιλῆς, ἀφῶ τῆς ἔ-

πιασε τὸ σφυγμὸ και τῆς ἄγγιξε τὸ μέτωπο. Τῶσο

τὸ καλήτερο. Ἐτσι τουλάχιστο ἡ βασιανισμένη θὰ

ξεψυχίση, δίχως κανε νὰ τὸ νοιώση.»

— «Ὅθ ξεψυχίση; !» ἀνατινάχτηκε ὁ Ἄντρέας

και τὸ φώναζε δυνατὰ του δυνατὰ.

Ἐτὸ Ἄντρέας ἔμοιαζε ἄλλος ἄθρωπος. Ἡ ἀπελ-

πιστιὰ δίνει κάποτες μὲ θέληση και μὲ δύναμη πού

ὄρια πὰ δὲν ἔχουνε. Δὲ μιλῶσε ὁ Ἄντρέας. Πρῶ-

σταζε.

— «Ληθαργία ἢ ὄχι, δὲν εἶναι τώρα τὸ ζήτημα.

Τὸ ζήτημα εἶναι, ἡ φούτκα νὰ ξεπρηστη. Και πρέ-

πει νὰ μοῦ βρῆτε τὸν τρόπο. Εἴστε δυὸ.

Τὸν κοίταζε ὁ κ. Σεβιλῆς, ἀπελπισμένος.

— «Δὲν ἔχουμε κανένα, κανένα μέσο.»

— «Δὲ γίνεται ! Ὄχι.» Ἄς εἶναι και τὸ πιὸ

πρόστυχο, τὸ πιὸ συνηθισμένο. Τώρα πού κοιμάται

κιόλας, νὰ τὸ συλλογιστοῦμε, νὰ τὸ βροῦμε, νὰ τὸ

δημιουργήσομε. Πρηξίματα ποίος δὲν ἔχει; Πῶς τὰ

γιατρεύεθε;»

— «Μὰ ἐδῶ, κύριε Ὀλπιέρη μου, τίποτα δὲ

φελά.»

— «Νὰ δοκιμάσομε. Τὶ λέτε, κύριε Κούρη;»

— «Τὶ νὰ πῶ; Νὰ σᾶς πῶ μολυβόνερο; Σὰ θέ-

λετε !»

— «Μολυβόνερο, ναι, πρόσσετε ὁ Σεβιλῆς. Γιὰ

νὰ μὲ σᾶς χαλάσω τὸ χαιτί. Μποροῦμε νὰ λείψουμε

και τὸ ξώχειλο με ναρκοτικά, γιὰ νὰ τῆς βάλουμε

καθετήρα, νὰ δειάση. Μὰ δὲν τὴ βλέπετε, τὶ ἀρα-

νισμένη πού εἶναι; Ἀκούτε με και δὲ σφίξετε. Δὲ

συφῆρνε !»

— «Ἀμέσω ! Ἀμέσω ! Και τὰ δῶνατα δυνα-

τὰ !» κάνει ὁ Ἄντρέας ἀπροσεχισμένος.

Περίεργο πού και σὸ βράσιμὸ ἀπάνω τοῦ θυ-

μοῦ του, πῆγε ὁ νοῦς του σὸ ταχτικό, σὸ κανον-

ικό, δηλαδή σὸ κυριώτερο, σὸ πρῆξιμο, πού εἴτανε

ἢ μάννα τοῦ κακοῦ.

Ἐνεργῆσαν ἀμέσω, ὅπως τους τῶλεγε, κ' οἱ δυὸ

γιατροί. Ὁ Ἄντρέας ὡς τότες, μ' ὄλα τὰ χειρουργ-

γήματα πού κάμνε τῆς Κατινούλας, καθαφτὸ δὲν

παρὰβρέθηκε σὲ κανένα. Και κόντεψε τότες νὰ γίνῃ

πάλι χειρουργήμα, γιὰ νὰ ἀφῶ τὴν καταπραῦνε

μ' ἐπιθέματα, γιὰ νὰ μὲ ἄνωδυνα ὁ καθετήρας,

ἀφῶ τῆς ξεπλῦνανε ἀπ' ὄζω με τὸ μολυβόνερο τὸ

πρησιμένο τὸ μέρος, ἔξαφνα ὁ Σεβιλῆς, πού τολμη-

τερὸ τοῦ κατέβηκε μὲ ἴδεια, τραβῆξε τὸ σμιλὶ του

ἀπὸ τὴ θήκη, τῆς κέντησε με μὲ μὲ φιλή φιλή κοψιά

τὸ πετὰ τὸ φουσκωμένο, νὰ χυθῇ αἷμα.

την κορφή, που σύννεφα χρυσά την στερφάνων; Είναι της Τέχνης το βασίλειο εκεί άπάνω. Εκεί ονειρεύτηκα από μικρός νάνεβω, εκεί λαχταρώντας κ' ελπίζοντας νάνεβω, θα ξεφυγήσω μιά μέρα. Δουλεύω, μερουνχώς δουλεύω, μά είναι βαρύν δ' άνήφορος, τά μονοπάτια του γλιστερά, και βράχοι από άπεράντα ύψη κρεμασμένοι σ' φοβερίζουν ανάμεσα στίς χαράδρες. ! Βλέπεις εκείνους που σ'ε πολύ άνηλότερα μέρη κατορθώσανε νάνεβουνε, και που σ'ε μύρια μικρά κορφοβούνια σπορπίστησαν ολοτρήγυρα στα οροτόμα, από τό μεγάλο κορφοβούνη που περήμεσταται από τό μέση; Την άκουσ τήν άθναση τή μελωδία, που κατεβαίνει άπ' εκεί άπάνω, ως κάτω σ'ά βάθια τής σκοτεινής τής κοιλάδας, εκεί που ή άνθροπότης ξεσκίζει τά στήθια της από τον πόνο και τήν άπελπισία; ; *«Ως εκεί κατεβαίνει ή παρήγορη μουσική τους, κι όμως από τό βογκητό κι από τους βαρυών στεναγμούς άλλου δέν τήν άκούσ παρά εκείνοι που βαρεμένοι κι άπελπισμένοι αιμώνουν του ίερού αυτου βουνού τις ορξες, και στήν προαιάδα του γροθενν άνάπαψη, δροσίζοντας τήν καρδιά τους με τάγερη που τους φέρνει τέτοιαι θείκη μουσική σ' άλαφρά του φτερουγία.*

Βλέπουνε τους καλότχους εκείνους που ως τά μισά άνεβήκανε, άκούμε τή μαγευνική μελωδία τής τέχνης και, πάλε σ'ά κορφοβούνη, σ'ά ορθογενήτονα κορφοβούνη στήλόνεται ή ματιά μας! *«Ονειρο πώς είναι τό τελεο τό ξερόννε, κι όμως γύρω σ'ά θρόνο του άγωνιζόμεσσε νά παρασταθούμε!»*

Και ξαναόρχισε δ γέρος νά σκαλώνη, νά πιάεται από πέτρες, από χώματι κι από ορξες, νά πέφτη και νά σηκώνεται, νά πληρώνεται, κι ως τόσο νά μή γοργύξη, νάνεβήδη, νάνεβαίγη, κι άξαρνα νά κατακυκλή, μά πάντα νά κερδίξη άσήματο ύψος σ' άνέβασμά του, άσπον, πεινώντας πάλε χρόνια κατόπι τον είδα σ'ά μερμήγη κι νά σαιεύη σ'ε γκρεμινούς άνηλότερων, κι άκόμα νά πέφτη κι νά σηκώσει, νά σκαλώνη και νά κατακυκλήται, κι ως τόσο πάντα νά χοίρεται και νά τραγουδάη μέσα σ' εκείνο τό φοβερό τό τρώγεμα.

— «Τί είναι που σ'ε κάμνει, γέρο μου, και τραγουδάς άκόμα, του φονιάζω από κάτω, και δέν πεθαίνεις από τή σκιάση που νάνεβής μήτε σ'ά μισά δ'ε θα προφύξής ;

— «Η ελπίδα, παιδί μου, ή ελπίδα, κ' ή άγάπη της Τέχνης».

— «Και πούσ με ζωή άνθρώπου πρόσταξε νάνεβή ως τό λαμπρό τό κορφοβούνη, πούσ νά κλημνήση σ'άθναση εκείνο τό φως ;»

— «Καρένας, παιδί μου, καρένας !»

Και χάθηκε ή φωνή του σ'ά κατακλισημα, και ξανακούστηκε τό τραγούδι του σ'ά νέο νάνεβασμα, (1896)

ΛΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

Ο ΝΟΥΜΑΣ,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιά τήν Ελλάδα δρ. 10.—Γιά τό Ξξωτερικόν φρ. χρ. 10.

20 λεπτά τό φύλλο λεπτά 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στά κιάκια τής Πλατείας Συντάγματος, Όμόνοιας, Έθν. Τραπεζής, Υπ. Οικονομικών, Σταθμού Τροχιδόρου, (Όφθαλμίατρηιο), Βουλής, Σταθμού Υπόγειου Σιδηρόδρομου (Όμόνοια), σ'ά καπνοπωλείου Μανωλακίκη (Πλατεία Στουρνάρα), Έξαρχεια, σ'ά βιβλιοπωλεία «Έστίας» Γ. Κολάρου και Σακέτου (δδός Σταδίου, άντικρύ σ'ά Βουλή). Σ'ά Βόλο βιβλιοπωλείου Χριστόπουλου.

Η συντρομή πλερώνεται μπροστά κ' είναι ένός χρόνου πάντα.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Ο κ. Τσάτσος - «Χαραυγή» - Η ταχυική της «Έστίας» - Ο Σάβας.

ΤΟ ΣΚΑΝΤΑΛΟ τής δωροδοκίας, δηλ. τό άν πρότεριαν ή δχι οι άντιπρόσωποι του Σνάδεσ — Κανέ σ'άν άνισσταματάρχη κ' Βάθρολη νάν του δώσανε έκασο χιλιάδες δραχμές γι τά τόσ εύκολώνε σ'ά δουλιάν του, τό σκάνταλο αυτό δέν ξεκαθαρίστηκε καλό καλό άκόμα. Τό μόνο που ξεκαθαρίστηκε ήτοι σ'ά κ' Βάθρολη, σ'άν τίμνος σ'άν ξεκαθαρίστηκε, δε δέχτηκε νά δωροδοκηθεί. Μένει τάρα νά ξεκαθαρισται και άλλο, τό σπουδαιότερο, άν τήν πρόταση του τήν κάμανε οι Γάλλοι άξιωματικοί, ως άντιπρόσωποι του έγροσ'άσιου Κανέ, ή άν του τήν έκασε ή Τσάτσος, παραγγεμένος από τους Γάλλους άξιωματικούς, ή χωρίς νάν του πουνε εκείνοι τίποτα, μά έτσι, από καλούνη του, γι νά τσελώσει τά μωτικιά τής δωροδοκίας.

Ο κύριος Τσάτσος ! Τό άνακάτωμα αυτουνού το κούλου σ'ε μ'ά τέτια βρωμερή ύπόθεση, είναι μ'ά μόντζα τεράστια κατ'ά του 'Αθναϊκόυ τύπου. Γιατί δ κύριος Τσάτσος, που ήρώζει νά κόβεται πάντα γ'ά τό δόλχη λατινίδα και νά σκίζει τά ρούχα του κάθε τόσο γ'ά τήν έλεεινή κατάσταση, είναι τό χαιδεμένο παιδί του 'Αθναϊκού τύπου Μας τον είπαν τόσες φορές οι φημερίδες μας «διαπρεπέστατο και πατριωτικώτατο κ' έμβρωθέστατο», που μά τήν άλήθεια, του δώσανε κάθε δικαιομα νά ζητήσει νά εξαργυρώσει τά βαρξια α'άτά επίθετα με σαράντα χιλιάδ'όλες που σκόλευε νά τσελώσει, όσο κι άν ή πράξη του αυτή θ'ε ρεξίλευε τον 'Ελληνικό σ'ερατό. Οι έμβρωθέστατοι και διαπρεπέστατοι και πατριωτικώτατοι πρέπει και νά πλερώνονται.

ΒΓΑΙΝΕΙ καινούριο φιλολογικό περιοδικό, ή «Χαραυγή» από τον έρχόμενο Γενάρη. Καρτερούμε τάρα νά δούμε και τό φύλλο, γι νά γράψουμε. Πρίν τό δούμε, δε γράφουμε τίποτα. Μοναχά τό άναγγέλλουμε. Γιατί νά σ'ας πούμε τή μαυραλήθεια, σ'ά τέτια ζητήματα, που σκετιζονται κάπως με τον άγώνα, χρειάζεται λίγη έπιφυλαχτικότητα. Καίρως πιά νάν τό νιώσουμε όλοι μας, πώς δέν πρέπει νά τελαλάμε γι' άριστοργγημα, σ'ε πρ'άμα γράφεται, ή πρόκειται νά γραφεί, σ'ά δημοτική. Σ'ά δέν είναι άριστοργγημα, δε ρεξίλευόμαστε με'ς. Ρεξίλευεται και χραστούμεται ή β'ος δ' άγόνες, και τά λάβια και οι μικραδυναμίες οι δικίες με σ'ε δούσανε φορτώνονται. Πραδείγματα δε φέρνουμε, γι'άτι δε θέλουμε νά πειράξουμε πρόσωπα, άφου από τήν άλλη μεριά θ'ε πούμε πράματα γνωστά και χηλοκουθεντιασμένα. Σ' αυτά τά παραπολύ ντελικάτα ζητήματα, έγουμε καθήκον όλοι νά προσέχουμε.

Ελπίζουμε, και χαρά μας θ'άνει, οι συντάχτες της «Χαραυγής» νά μας άναγκάσουνε νά βγάλουμε τό καπέλο μας με σεβασμό μπροστά τους, και νά βροντοφωναξόμε πώς τόντες ή «Χαραυγή» είναι τό τέλειο περιοδικό που καρτερούμε με δ'ίφα ή Ρωμισσίνη. 'Ισχυμα κείνη όμως τή στιγμή, ως μας δώσανε τήν άδεια νά χρατάμε σκεπασμένο τό κεφάλι μας και τό στόμα μας σ'αλοικημένο.

(Νά παρατηρήσουμε ειδικά και μ'ά σ'ά τήν έγγελία της «Χαραυγής» όλο ύπογράφεται με ψευτονόμα. Γιατί δε βάζανε όλοι τους τό άληθινό τους όνομα, ή τουλάχιστο έννας άπ' αυτους; Τι: 'Εγ'αλημα κάκων και κούδουντ' έτσι; 'Η άγγελία είναι γραμμένη με τόση παληκαρία και ή ίδια παληκαρία έπρεπε νά δείχεται και σ' τις ύπογραφές.

ΚΑΙ ΠΟΣ άγριός έπασσε πάλι τό καρξί του διευθυντή της «Έστίας». 'Επ'άνα, λείπει, βελμένος, δηλ. πλερωμένος, από κάπιον πολιτικό που δέν τον ένθουσιάζε ή πολιτική της «Έστίας», κι αυτονέ τον πολιτικό, άν και τον έβρι δε διευθυντής της «Έστίας» δέν τονε μαρτυρούει, γιατί, λείπει, έχει άπογοσταθεί από τή Δικαιοσύνη της πατρίδας του.

Αυτός τις έπιφυλάσσεν τις πολυκαταλαβαίνουμε. Μπορεί ή έπίσημη δικαιοσύνη νά νά σκαλώνη σ'άνη πολιτική, ύπάρχει όμως και μ'ά άλλη δικαιοσύνη, ή δικαιοσύνη τής κοινωνίας, κι άν καταγγελλοτανε σ' αυτή ή ήθηκός (εδώ ταιριάζουν καλύτερα τά επίθετα «άνήθικος» κι «άναρτος») δολοφόνος, ε'εταν ίκανή ή δικαιοσύνη αυτή, που δέν έπιρραξεται από τήν πολιτική, νά μας χραχτηρίσει: σωστά τήν πράξη του.

'Η «Έστία» όμως, όπως και στα πολιτικά της άβ'ρα, έτσι και σ' αυτή τήν περίσταση, τά μασσάει τά λόγια της, δέν έχει τό κουράχιο νά μιλήσει καθαρά και έξότερα, δε φουστει από τήν ταχυική της. Κι όσο κι άν ειλικρινά λυτούμαστε με τό π'άτημα του διευθυντή της, άλλε τόσο λυπούμαστε που μ'ά τίμια φημερίδα, σ'άν τήν «Έστία», σ'άντ'άττε με τήν τέτια ταχυική της νά παρωσιάζετ'αι στον κόσμο σ'άν δ'ωσ'όλους άγριώμα, άβ'ραχ κι άναμικαία.

ΠΟΥΛΙΕΤΑΙ ή πλούσια βιβλιόθηκη, του σοφού ιστοριο-

Σάλεψε ή Κατινούλα. Τό πρόσωπό της ως και σ'ά ληθαργία που τήν πλάκωνε, σ'άν ζαλαφρωμένο.

Κοιταχτήκανε οι δυο γι'ατροί. Δέν τό πιστέβαινε τί βλέπανε τά μάτια τους.

Σ'ε λίγιο, άρχισε κι από τή φούσκα νά βγαίνη, νά βγαίνη και νά βγαίνη έμπου, σ'ά νά τ'όσπρωχε κανένα από μέσα, κυματιές κυματιές, και πισσόμαδρο, τρομερό.

— «Σ'ά νά σ'εφέρνη ως τόσσο, κύριε Σεβιλιά μου, άφ'ά που σ'ε ζητούσα !»

— «Τό διαβολοκώριτω ! Μ'ά μπράβο της ! Τώρα δέν έχει Γλύπτω. Γλύπτω. 'Η φούσκα θ'ε ξεπρησ'η, άν και άργήση».

Άργησε. Δηλαδή, όσο κι άν έβγαινε τό έμπου, ή Κατινούλα πάντα κοιμισμένη κ' ή ληθαργία ζακολουθούσε. *«Ως τις έφτά τό βράδι από τις δυο, άκίνητος, βουβός, ό Αντρέας πρόσμνε στα πόδια του κρεβατιού της, σ'ε άπέρχοντες σκέψες βυθισμένος. Σ'ά τό τέλος, άνοιξε λιγάκι τ'ε ματιάκια της.»*

— «Έσείς ε'δω, άφέντη; Δέ μου λέτε; Κοιμηθηκα ή πέθανα ;»

— «Ζής, ζής, Κατινούλα μου. Ζούμε κ' οι δυο». *Μόλις τ'έκουσε ή Κατινούλα τά λόγια τά γλυκά προτούση ό Αντρέας, τήν είχε πάρει ό*

υπος. 'Υπνος όμως, όχι πιά ληθαργία. Και πρέπει νά φαντασ'η κανεις τί άνάχνη που τον είχε. Άληθινή θροφή της άφ'ός. Ο Αντρέας ξεβίγλισε πλάγι της όλη τήν νύκτα, σ'ε μ'ά πολθόνα, κάπως κάπου κλειστές τά βλεφαρά του και τόν ύπε άμέσως. Τί τον ήθελε τον ύπνο; 'Υπνος του ό ύπνος του παιδιού του. Τήν τετάρτη πρωί, έφ'ά του Μάρτη. ζύπνησε πιά ή Κατινούλα με τά σωστά της. Ζύγασε ή Ριχτώρια γ'ά τήν ύποκοντιά.

— «Δέν τή χρειάζομαι σήμερα. Δέν πονώ διόλου, διόλου, πονθ'ε! Πώς έγινε ;»

Και τόντες άποκοιμήθηκε δίγως ύποκοντιά, δίγως πισώθετο κανένα τήν τρίτη βράδι. Μ'ά όλη τήν πρωινή, ζακολυθήσανε τά πλυσίματα με τό μολυβόνερο.

— «Άφέντη μου, άφέντη, του είπε τρομαγμένη, δέ μου λέτε τί τρέχει; Δέν μπορώ, νά καταλόθω. Σ'ά νά πέφτη τό πρ'άξιμο, πέφτει όπως και τήν πρωτη φορά, τό Γενάρη. Άλήθεια είναι ;»

Η Κατινούλα, δειλά δειλά, είχε κατεβάσει τό χεράκι της ως τό πρημένο τό ζώχειλο και φοβότανε νά τάγγιξη. Οταν τάγγιζε, τόννοιωσε μαλακωμένο και γ'ά τούτο τρώμαζε. Πού νά τό προσμένη; Μ'ας τρώμαζει όσσο και νά κίνοντος, ή χαρά.

— «Δέ μου παρήγγειλες νά σου βγάλω τό έμπου; Νά που βγαίνει και μοναχό του».

Η Κατινούλα ε'εταν γλυτωμένη. Δέν έπρωχε όμως άκόμη. Όρεξη δέν είχε. Ηπιε τό μεσημέρι ένα ζουμί, ένω στό τραπέζικι δίπλα ό Αντρέας δούλευε πολύ νόστιμα με τό μαχάρι και τό π'ροβόνη. Τόν κοιτάζε κι άξ'αφ'να του λείπει.

— «Άφέντη, ζέρετε; Μ'ά χαρά θ'ε σ'ε γυρέψω. Δέ βλέπετε τί θεόγλυκος ε'ε που είναι δ κκιρός; Θυμάστε τί σ'ε έγχαφα μ'ά μέρα γ'ά τον περιπάτο πέρα πέρα από τό στόμα του λιμανιού, που πήγα, και σ'ε έλεγα νά πάμε, σ'άν έρθετε, μαζί; Νά πάτε τάρα ως που νά με πάτε και μένα. Έχω άνάχνη νά δώ τον ήλιο. Θ'ε φανταζομαι πώς βγαίνω περιπάτο, ζμα βγήτε σεις».

Αναγ'άλλισε ό Αντρέας. Τι καλύτερη άπόδειξη πώς στα λαθωμένα μεσα τά στήθια της Κατινούλας ζυπνούσε ή λαχτάρη της ζωής;

Σηκώθηκε ό Αντρέας, πήγε, άφου του ζητούσε κιάλας νά τής φέρη λίγιο φως σ'άν κάμερή της. Βρήκε στο Πεδίο της Μάχης τον ίδιο τον άμαξά που είχανε και τό Γενάρη σ'άν τή σεργιάνιζε. Άμα κάθσσε όμως σ'ά μ'άξι, ό Αντρέας, άντ'ίς νά χραη τήν καλούςνη του κκιρού, τή γαλήνη τής δημιούρ-

δίψη Σάββα, πέφτει σε ξένα χέρια, τὴ χάνει τὸ ἔθνος, πού θὰ τὴν ἐπαινεῖ μιὰ μέρα, γιατί δὲ βρίσκονται λίγες ψυροχιλιάδες νὰ ξεχρωθεῖ αὐτὴ ἡ Βιβλιοθήκη, πού ἀναγκάστηκε νὰ τὴν υποθηκεῖ ὁ Σάββας σ' ἑβραίους τοκογλόφους γιὰ νὰ ζήσει.

Ὅποιος ἔχει μελετήσει τὴ σοφὴ ἐργασία τοῦ Σάββα, καὶ συλλογίζεται ἔπειτα πῶς ὁ ἄθροπος αὐτός, πού τόσο σημαντικὰ ὠφέλησε τὸ ἔθνος μετὰ τῆς σοφῆς καὶ ἰθνηκώτατης μελέτης του, ἀναγκάστηκε νὰ υποθηκεῖ τὰ βιβλία του γιὰ νὰ γράει ψωμί, — ὅποιος ξέρει τί σημαίνει τὸνομα ΣΑΘΑΣ καὶ πόσο βαρῦ εἶναι, τραβάει τὰ μαλλιά του καὶ ἀναθεματίζει τέτοιο τόπο, πού δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ θρέψει ἓνα Σάββα, ὅσα θρέφει καὶ παραίνοι τόσο καὶ τόσο κτηνηριό.

ΤΟ ΒΑΣΙΛΙΚΟ ΚΑΙ Ἡ «ΝΕΑ ΣΚΗΝΗ»

Δυὸ ἐπικηδεῖοι σὲ δυὸ ζωντανά.

Le roi est mort — vive le roi! Γύρω γελαστὲς μερφέες, χαρούμενα καὶ εὐχαριστημένα πρόσωπα διευθυντῶν, ἠθοποιῶν, κριτικῆς καὶ κοινοῦ. Σὰ νὰ μὴ θέλη κανεὶς ἀπ' αὐτούς, ἀπὸ μεγάλη εὐγένεια βίβαια, νὰ μαρτυρήσῃ πῶς τὰ δυὸ αὐτὰ ἰδρύματα πεθάναν ἀπὸ καιρὸ τὸν ἠθικὸ θάνατο. *Le roi est mort — vive le roi!* Ἐῖχανε τὸν προορισμὸ, συμπληρώνοντας τὸνα τεττλο σένα εὐγενῆ ἀγῶνα, νὰ νυψώσουν τὴ θεατρικὴ μας τέχνη, σένα σημειῶ -- ὑποοερτὸ τέλος πάντων γιὰ τὸ ἔθνος μετὰ τὴ μεγάλη ἐκπολιτιστικὴ του ἀποστολή. Καὶ τὰ δυὸ θάψανε τὰ ἰδανικά τους — πρῶτα ἡ «Νέα Σκηνή» μετὰ τὴν ἀποχώρησιν. Ὑστερα τὸ Βασιλικὸ μετὰ τὸν ἐρχομὸ τοῦ διευθυντῆ, καὶ τώρα τραβάνε ἀμέριμα τὴν ἀναπαυτικὴν στρατά τῆς δεκαελογίας. Ἰδανικά καθ' αὐτό, θαρρῶ πῶς δὲν εἶχαν ποτὲ τους καὶ τὰ δυὸ καὶ τὴν ἀνύψωσιν τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς ἐνοοῦσαν μ' ἓνα θέατρο περιποιημένο, ἠθοποιούς ὑπερφερούς, σχετικὸν ποδὸγυρο καὶ «ριέσση» πού δὲν κάνει οὔτε κρύο οὔτε ζέστη, μὰ καὶ δὲ χαλαεὶ τὸ χωνευτικὸ χουζούρι τῶν χρηστῶν πολιτῶν.

γιας ὕστερος ἀπὸ τόσες οουρτοῦνες, ἔσπασε ἄξαφνα στὰ κλάματα δυνατὰ. Βαστάζανε, ὅσο βιάστηκε καὶ ὁ περίπατος· ἡ σερνή φουρτοῦνα τὸν ἀπόσπασε. Δὲν μπορούσε πιά. Εἶδε στὰ μάτια του τὸ Χάρο. Θάρξεψε πῶς τὴν εἶδε καὶ τὴν Κατινούλα του πεθαμμένη. Δὲν ἀντέχει ὁ ἄθροπος σὲ τέτοιο κακό, ἀκόμη καὶ ἂν πέρασε ἡ μπόρα. Τὸ ἐναντίο. Πῆρε τόσο πολὺ ἀπάνω του, ἔκαμε ἀπὸ τὴν ψευδῆ σφόδρα τόσο φουερό, πού τοῦ ἦρθε σὰ νάζητε κανέναν αἰῶνα σὲ διάστημα εἰκοσι τεσσάρων ὡρῶν, καὶ τώρα ἔπεφτε χάρμω ἀφανισμένος. Βνωμονοῦσε ἀκλιστὰ τὴν Κκτινούλα πού τὸ στοχάστηκε τὸ σεργιάνι, καὶ εἶτι τοῦ εἶτανε πιὸ βολετό, λέρτερος καὶ μόνος κατὰ μόνος, νὰ δέρνεται καὶ νὰ κλαίῃ. Ἀναθάρξεψε κομμάτι, ὅταν ἔφτασε ὡς τὴν ἄκρη τοῦ λιμανιοῦ, ἀκολουθώντας τὸ περιγιάλι. Ποτὲ του ὀμορφότερο δὲν τοῦ φάνηκε τὸ θέαμα. Σταμάτησε μιὰ στιγμὴ τὸν ἀμαζά, κατέβηκε, τήραξ τὴ θάλασσα πέρα. Τὰ δάκρυα σὰ νὰ στεγνώνανε στὰ βλέφαρά του συλλογιότανε τὴν Κατινούλα καὶ ἔλεγε πῶς ἔπρεπε στὸ γυρισμὸ νὰ τῆς φερῇ ὅλα τὰ χαμόγελα τῆς αἰκουμένης, ὄχι λυπὲς καὶ καημούς. Κ' ἐνῶ τὸλεγε μέσα του, κάποιος ἀξήγητο σεκλέτι τοῦ γέμιζε τὴν καρδιά, καὶ πονοῦσε. Στράψανε πάλε στὰ μάτια του δυὸ τρία δάκρυα. Ἐμοιαζε κάτι στὰ σωθικά του νὰ παραπονιέται, κατὶ ἐμοιαζε νὰ κλαίῃ τὴ μοῖρα τοῦ λιμανιοῦ, πού λὲς καὶ τᾶκουγε καὶ ὁ ἴδιος μίος τὸ νοῦ του. Χαρὰ καὶ θλίψη ἀντάμα τὸν περὸχύνανε. Γλυκοὶ τόνε συνεπαίρνανε καὶ βασανισμένοι λυγισμοί. Δὲ θυμότανε νὰ βρέθηκε ποτὲ του σὲ διάθεσιν τόσο παραξένη. Ἐλίπζε καὶ ἀπελιπιότανε, χαιρετοῦσε πρόθυμος τὴ ζωὴ καὶ θάρρῶσε πῶς τὴ ζωὴ τὸν ἀφίνει, σκοτεινία ξαπλωνότανε στὴν ψυχὴ του, καὶ ἔβλεπε σὺνάμα, μετὰ κύματα πού γυαλίζανε ἀλάργα στὴν μπασιά τοῦ λιμανιοῦ, τῶνερο τῆς ὑγείας, τῶνερο τῆς καλοσύνης, τῶνερο τὸ λαμπόκοπο τῆς δόξας, ἀληθεμένο.

(ἀκολουθεῖ)

Τὸ Βασιλικὸ πιχειρίστηκε τὴν ἀνύψωσιν αὐτὴ μετὰ τὸς πιὸ γέροους, ἡ «Νέα Σκηνή» μετὰ τὸς πιὸ νέους καὶ εἶταν ἐποχὴ μιὰ φορὰ, πού πολέμησαν στὰ γερά αὐτὲς οἱ δυὸ γενεές. Σήμερα καὶ γέροι καὶ νέοι ταχτικὰ ἀνταμώνονται καὶ σφίγγουνε φιλικὰ τὰ χέρια τους στὸ «Μεγάλο Τίποτε» ὅπως λέει ὁ Ἴψεν.

Τὸ μεγαλύτερο κακό ἦρθε ἀπὸ τὴ «Νέα Σκηνή», πού αὐτὴ ὅμως εἶναι ἀνεύθουνη, γιατί τὴν ὑπόσχεσιν τῆς «ἀνύψωσης» δὲν τὴν ἔδωσε φανερὰ ὁ κ. Χρηστομάνος, ἀλλὰ τὴ νύχτα στὸ ἀμφίβολο φῶς τοῦ φεγγαριοῦ, μασκαρεμμένους αὐτὸς μετὰ ἄλλους δέκα μασκαρεμένους μυσταγωγούς, πού δὲ μιλάνε πὰ οἱ ἄνθρωποι, ἐνῶ τὸ Βασιλικὸ τὸ βροντοφώναζε σὲ ὅλες τῆς ἄκρας τῆς Ἀνατολῆς — καὶ αὐτὸ πάει νὰ πῆ, μεγάλη εὐθύνη ἀπέναντι τῶν ἀμέσεων καὶ ἐμμέσεων ἰδρυτῶν — ἀπέναντι ὄλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἄτυχον ἐν γένει τὸ Βασιλικὸ σὲ ὅλα του, ἀτυχέστατο στὴν ἰδέα νὰ γένῃ ἀριστοκρατικὸ, γιατί ἡ τόσο πρόθυμη ἀριστοκρατία τοῦ πνεύματος εἶναι δυστυχῶς τζαμπατζιδικὴ φύσιν, ἡ δὲ ἀριστοκρατία τοῦ παρὰ δὲν ἀδεύζει νὰ πηγαίνοι παρὰ μόνον στῆς γαλλικῆς παραστάσεως.

Ἀλύπητα τὸ χτύπησε ὁ τύπος. Μὲ τὸ δικίον τους, αὐτοὶ πού τοὺς ἀπόρριψε τὰ ἔργα ἡ ἐπιτροπή — οἱ ἄλλοι ὅμως; Οἱ πατριῶτες πού τὸ θέλανε «Ἑθνικὸ» καὶ γυρεύανε τῆς 280 τραγωδίαι τοῦ μακαρίτη Ἀντωνιάδη, οἱ κλασικοί, πού μόνον τάρχαϊα στὴν ἀρχαία κάτου ἀπὸ τὸ Μιστριῶτη παραδεχότανε; . . . κατὶ εὐαίσθητες ἀθθίδες, πού ζητᾶνε τὴ λεπτὴ κομεντι τοῦ Φεγί, Ἄνε καὶ Scribe . . . Καὶ ἡ νεολαία πού ἔχανε τὴ μύτη τῆς στὸ «Φιγγαρό καὶ ζήταγε βροντοφωνώνας Portoriche, Lavedan, Donnay καὶ Curel, χωρὶς νὰ σκεφτῇ πῶς οἱ καλοὶ καὶ ντόμπρο ἠθοποιοί, πού ἓνα μοιραῖο πρόσταγμα τοῦ κ. Βλάχου τόσο σκληρὰ ἀπόσπασε ἀπὸ τοὺς «Ἀνθρωποφάγους», τοὺς Πειρατές, τοὺς «Ἰππότες τῆς Ὀμίλης», δὲν προκάνανε ἀκόμα νὰ ετοιμάσουνε, ὅπως παραγγέλει ὁ Καπουλέτος, τῆς εὐγενικῆς ζήρωσις τους γιὰ τοὺς κόμητες καὶ μαρκησίους τοῦ συγχρόνου γαλλικοῦ δράματος.

Ἡ πρώτη διεύθυνσις, ἂν καὶ παρατήθηκε δεκαπέντε μέρες πρὶ νὰ κάμῃ «πόρτα», βρῆκε εὐκαιρία νὰ μῆς καταπλήξῃ μετὰ τῆς θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς γνώσεως τῆς θαρρῶ ὅμως ὄχι γιὰ ὠφέλεια τοῦ θεάτρου.

Ὁ σχηματισμὸς τοῦ θιάσου μονχᾶ, εἶτανε ἓνα ἀριστοκρατικῶν ἀπειρίας. Μάζωξε κουτουράδα τέσσερις πρωταγωνίστρες, προωρισμένες νὰ παίζουσαν τὰ ἴδια καὶ ταῦτά μέρη, ἐνῶ γιὰ τὰ ἄλλα γυναικεῖα δὲν εἶχε παρὰ δυὸ δόκιμες ἀπὸ κείνες πού ἀπὸ δῶ καὶ δέκα χρόνια βρουκαλιάζουσαν στὰ θέατρα καὶ στῆς δραματικῆς σχολῆς.

Τὸ διὰλεγμα τῶν ἀντρῶν ὑπαγόρεψε ἡ γνωστὴ ἀδυναμία τοῦ διευθυντῆ γιὰ τοὺς συνομιλικῆς του καὶ εἶτι ἀπόχρησε τὸ Βασιλικὸ ἓνα χαριτωμένο μπουκετάκι ἀπὸ παλαιμάχους πού μεταζὺ τους Βενιαμίν εἶτανε ὁ νεαρός Ζάνος.

Πολὺ πιτυχημένο ὅμως διὰλεγμα, γιατί οἱ παλαιμάχοι, μετὰ τὴν ἐπιμονὴν πού δειξάνε, κατορθώσανε νὰ ριζώσουνε καὶ γενήκανε τόσα ἀναπόσπαστα παραρτήματα τοῦ θεάτρου αὐτουνοῦ, ὅστε συμφωνήσανε καὶ μετὰ θάνατο νὰ παρασταῖνουνε παρὰ νὰ φήσουνε νεαροὺς συνάδερρο νὰ ἀναδειχτῇ. Ἔτσι ὁ κύριος Βλάχος στὸ γυρισμὸ του βρῆκε ὄχι μόνον ἀγαπητοὺς συνομιλικῆς, ἀλλὰ καὶ πολὺτιμους συμβουλάτορες.

Μὲ μεγάλη ἐπιμονὴν γύμνασε σὲ 40 γυμνάσια τὴν ἀδὸν μαρτυροῦ, σὲ 15 τὸν «Μονζοξ» καὶ σὲ 10 τὰ ἀπρόοπτα διαζυγίου . . . γιὰ μιὰ μόνον παράστασιν, γιατί καὶ τὰ τρία ἀπότυχαν οἱχτρά.

Αὐτὴ εἶταν ἡ πρώτη ἐνέργεια τοῦ κ. Βλάχου πρὸς ὄφελος τῆς «Νέας Σκηνῆς» πού κατώρθωσε νὰ καθάλησῃ, ἔτσι ἀνέτοιμο πού τῶνε, τὸ Βασιλικὸ ἀμέσως τὴν πρώτη χρονιά.

Ἡ δεύτερη διεύθυνσις δὲν ἔκανε λιγότερα σφάλματα, νομίζοντας καὶ αὐτὴ πῶς ἓνα θέατρο διοικεῖται ἀπ' τὸ γραφεῖο. Εἶχε ὅμως καὶ τὰ καλά της. Πάντα μεσολαβοῦσε νὰ μὴν πολυφανῇ ἡ ἀδυναμία τοῦ σκηνοθέτη γιὰ τὰ Νορβηγικὰ, φανταστικὰ καὶ τὸ Σαίξπηρ, ἐπαναφέροντας τὴν ἄρμυνιά μετὰ τῆ Σκλήραϊνα, τὸ Βελισάριο, τὸν Ἀρχισιδηρουργό, τὸ Λαμπρὸ καὶ Ἐννεκέν. Ἔφερε κινουόργια πρόσωπα καὶ δὲν ἐμπόδιζε καὶ κάποιον προσπάθειαν πού ὑπῆρχε νὰ δοθῶνε μερικῆς καλῆς παραστάσεως. Ἐξὲν ὅμως ἀπὸ τὴν Ἰφιγένεια καὶ τὴν Ὀρέστεια, ὅπως πρωτοπαυχτήκανε ἀφίνοντας μιὰ δυνατὴ συγκίνηση, ὅλα τὰ ἄλλα ἔμειναν ἀπροσπαθείων χωρὶς τὴν παραμικρὴν ἰδέαν ἀπὸ τὸν παλμὸ τῆς μεγάλης τέχνης. Σ' αὐτὸ πιστὰ βοηθοῦσαν οἱ παλαιμάχοι. μὴ ἐνοώνοντας νὰ τὸ κουνήσουν ἀπ' τὸν ραχτιλίδικο τεμπελχανιὸ τῆς ρουτίνας ὅπου εἶτανε μακάρια ξαπλωμένοι. Δὲν ἔφτανε πῶς μιθάνανε τὰ μέρη τους ἀπάνω σὲ 15 γυμνάσια : Ὅτι τάχα ἔλειπε δὲ θὰ τὰ συμπλήρωνε τὴ «βραδεῖα» ἡ ἐμπνευστῆ :

Δυστυχῶς ἡ Κυρὰ ἀμπνευστῆ δὲν ἔδειξε τίς περισσότερες φορὲς καὶ ἔπτελνε τὴν κουμπκρὰ Ρουτίνα, αὐτὴ πού χαντάκωνε ὄχι λίγα ἔργα.

Ἀπὸ τὸν πρῶτο κατάλογο τοῦ προσωπικοῦ ἐσθυσε ὁ Χάρος — σὰ νάξερε πῶς μεγαλοφυῆς ἐκεῖ μέσα δὲ χωρῆνε — δυὸ ὄνματα, πού πρέπει κάποτε νὰ τὰ μνημονεύουμε. Τὸ ὄνομα τῆς Βίαγ. Νίκα, μιὰς γλυκειῆς Charmeuse καὶ τοῦ Δηλ. Ἀγγελᾶκη δυνατοῦ μούστου ἀπάνου στὴ βράση. Ἄλλοι ἠθοποιοὶ ἔρχόντανε καὶ φεύγανε χωρὶς νὰ φήσουν καμιά ἀνάνησιν, εἶτε γιατί εἶχαν ἐφθεῖ ἀπάνου στὴν παρακμή τους, εἶτε γιατί δὲν περιμένανε τὴν προεπούμενη ἀνάπτυξη. Ταλέντο μεγάλο καὶ τρανὸ δὲν ἔβγαλε τὸ Βασιλικὸ, ἐξὲν τῆς Δα. Κοστοπούλη, πού δ,τ, ἐμαθε τῆμαθε ἔζω ἀπὸ τὸ Βασιλικὸ καὶ μετὰ τὸ ταξίδι τῆς στὸ Παρίσι.

Μιὰ χαριτωμένη τεχνίτρα γιὰ τὰ ἡσυχα μέρη τοῦ σαλονιοῦ, ἡ Δαδ. Α. Φραγκοπούλου, πού ἔφυγε μετὰ τόσο καυχᾶ — δὲ θέλησε νὰ μείνῃ στὴν τρεῖρα τῆς ἀλλὰ φιλοδοξοῦσε δάφνης τραγωδοῦ, ἐνῶ δὲν εἶτανε προικισμένη γι' αὐτό.

Πολὺ καλὸς καὶ ὁ Μέγγουλας πού κάτου ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν ὑπερβολικὴν καὶ καθοτικιστικὴν τέχνην του ἀφίνει καὶ ἀναλαμβάνει καμιά φορὰ ὁ σπινθῆρας τοῦ μεγάλου Τιτάνου.

Ὁ θάνατος τοῦ ἀδιευθύντου «Ἐπιμελητοῦ» ἔφερε τέλος πάντω τὸ Μεσιχ — πού περιμέναμε ὅλοι — μετὰ τὴν λαχτᾶρα, τὸν κ. Α. Βλάχο.

Αὐτόνε εἶχαν προσκαλέσει γιὰ τὸ ἄνοιγμα — αὐτόνε φυσικὰ προσκαλέσανε καὶ γιὰ τὸ κλείσιμο . . . Καὶ τὸν βλέπομε νὰ θαματουργῇ ἀμέσως τὴν πρώτη χρονιά κατορθώνοντας νὰ ἐλαττώσῃ τῆς εἰσπραξες ἀπὸ 80,000 σὲ μόνον 28,000 μετὰ πέρσειμα ὅμως 7,000 . . . τοῦ μιστοῦ τοῦ σκηνοθέτη. Τόνε βλέπομε ἀκούραστα μετὰ τὴν σκαπάνη τῆς βρακτιόνας νὰ γκαρεῖζῃ ἐξῆ χρονῶν οἰκοδόμημα ἔργασίας — στραθὸ ἕως σάν τὸν Πύργο τῆς Πιζας — ἀλλὰ πέτρα πρὸς πέτρα μετὰ ἀποσῶσιν καὶ μετὰ πόλεμον θεμελιωμένο.

Τὸ δραματολόγιο τῆς περασμένης περιόδου — ἓνα μπιζουδάκι ἀπὸ παλαιοντολογικὴν τεχνολογίαν εἶδνε εὐκαιρία στὸ Βασιλικὸ νὰ δειξῆ καὶ μετὰ νέα ἔργα, καθὼς τὴ «Chatelaine» καὶ les affaires sont les affaires πῶς δὲν πρέπει νὰ παίζουσαν.

Μιὰ ἀπὸ τῆς μεταρρυθμίσεως εἶναι ἡ κατάρχησις τῶν θεαματικῶν πού ἔκανε καὶ τοὺς φίλους τοῦ διευ-